

Ung och gay

Informationsbehovet som ung och homo- eller bisexuell i komma- ut- processen

MIRANDA ANDERSSON

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Miranda Andersson**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Ung och gay – Informationsbehovet som ung och homo- eller bisexuell i komma-ut-processen

English title: Young and gay –The need for information as young and gay or bisexual in the coming-out-process

Författare: Miranda Andersson

Kollegium: 3

Färdigställt: 2007

Abstract: The aim of this Master's thesis is to examine the information needs of gay, lesbian and bisexual adolescents' when they are coming out. I also examine what kind of information they seek and where they might find this information. The purpose is also to examine what role the public or school library plays. The study is conducted through qualitative interviews with gay, lesbian and bisexual adolescents'.

The theoretical framework includes studies about information needs and information use. The results indicate that there is evident information needs at the coming-out-stadium. The information sought is of many different kinds, including gay fiction and also webpage's containing gay information. Gay fiction is, among other things, used for finding an identity, which can be hard to find in a society where the heterosexual identity is the norm.

The questions I am working with are: How do homo- or bisexual adolescents' information needs look like during the coming-out-process? What information sources have been used and how were they used? What purpose has the public library in seeking for information? and What problems has the informants come across in their seeking for information? The results that were found indicate that there is in evident need for information for the adolescents', the sources that were used was mostly Internet but also books and the library. Among the problems that the informants came across were the lack of information and also the age of the information.

Nyckelord: Informationsbehov, homosexualitet, bisexualitet, ungdomar, informationssökning, komma-ut-processen

Jag lade in kommando K som stod för klassifikation och så skrev jag på vinst och förlust "bögar" och tryckte på "nivå 1", indexknappen, och sedan "nivå 2". På bildskärmen flimrade en lista med egendomliga titlar fram: "Evangelisk-luthersk missionsvän, Kyrkans värld...". Det lät inte bögvänligt alls. Fel kodord, antog jag, och provade "homosexualitet" och "homosexuella" i stället. [...] Då såg jag en röd bok ligga invid terminalen. Åh, vad dum jag hade varit! Texten jag hade knappat in skulle ju vara ämnets beteckning, inte själva ordet. Jag slog snabbt upp orden homosexualitet och homosexuella i den röda boken och fick vad jag behövde: beteckningarna Vndh respektive Ohjh (Olsson 1993, s. 84f).

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
1.1. SYFTE OCH PROBLEMFÖRMULERING	6
1.2. FRÅGESTÄLLNINGAR	6
1.3. BEGREPPSDEFINITIONER.....	6
1.4. DISPOSITION.....	7
2. BAKGRUND	8
2.1. HOMO HISTORIA	8
2.2. HOMOSEXUELLAS VILLKOR I SVERIGE	9
2.2.1 Förtryck och diskriminering.....	9
2.2.2 Identitetsskapande	10
2.2.3 Samhället.....	10
3. TIDIGARE FORSKNING OCH LITTERATURGENOMGÅNG.....	11
3.1. HUR SER HOMO- OCH BISEXUELLA UNGDOMARS INFORMATIONSBEHOV UT UNDER KOMMA-UT-PROCESSEN?.....	13
3.2. VILKA INFORMATIONSKÄLLOR HAR ANVÄNTS OCH HUR HAR DE ANVÄNT SIG AV DESSA?.....	15
3.3. VILKEN BETYDELSE HAR BIBLIOTEKET I SÖKNINGAR EFTER INFORMATION?	17
3.4. VILKA EVENTUELLA PROBLEM HAR INFORMANTERNA STÖTT PÅ I SINA SÖKNINGAR EFTER INFORMATION?.....	18
4. TEORI.....	19
4.1. WILSON.....	19
4.1.1 Wilsons modell från 1981	20
4.1.2 Wilsons uppdaterade modell från 1996.....	22
5. METOD OCH URVAL	24
5.1 DATAINSAMLING.....	24
5.1.1. Etiska aspekter.....	25
5.2. PRESENTATION AV INFORMANTERNA	26
5.3. GENOMFÖRANDE AV ANALYS.....	26
6. ANALYS OCH RESULTATREDOVISNING	28
6.1 HUR SER HOMO- OCH BISEXUELLA UNGDOMARS INFORMATIONSBEHOV UT UNDER KOMMA-UT-PROCESSEN?.....	28
6.2 VILKA INFORMATIONSKÄLLOR HAR ANVÄNTS OCH HUR ANVÄNDE DE SIG AV DESSA?	31
6.3. VILKEN BETYDELSE HAR BIBLIOTEKET I SÖKNINGAR EFTER INFORMATION?	33
6.4. VILKA EVENTUELLA PROBLEM HAR INFORMANTERNA STÖTT PÅ I SINA SÖKNINGAR EFTER INFORMATION?.....	36
7. DISKUSSION OCH SLUTSATS.....	38
7.1 REFLEKTIONER ÖVER VALD METOD.....	39
7.2 REFLEKTIONER ÖVER VALD TEORI	39
7.3. FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	40
8. SAMMANFATTNING	41
9. KÄLLFÖRTECKNING	43
10. BILAGA.....	46
10.1. INTERVJUGUIDE.....	46

1. Inledning

Denna uppsats handlar om hur homo- eller bisexuella ungdomars informationsbehov ser ut under den så kallade 'komma-ut-processen'. När ämnet valdes för uppsatsen slog det mig hur lite information det fanns på just Borås högskola. En uppsats som jag fann och hade mycket stor nytta av var *Finnes: Flata. Sökes: Information*, av Kristina Ericsson och Ulrika Hvidén (2003).

Min uppfattning om samhället är att det fortfarande är starkt heteronormativt och som bög, lesbisk eller bisexuell är det nödvändigt att hela tiden hävda sig och stå upp för sin rätt (Andersson och Sjödin 2004, inledning). Som tonåring är det viktigt att fastställa sin identitet och om det dessutom är så att man funderar på om man eventuellt är homo- eller bisexuell finns det ett större behov av material som kan hjälpa till att finna en identitet. Detta var ett faktum som jag även fann stöd för i en avsevärd mängd av det material som behandlas senare i texten.

Det är intressant att undersöka huruvida grupperna homo- och bisexuella har möjligheter att hitta positiva förebilder och information. Det jag trodde innan jag började undersökningen var att många ungdomar som undrar över sin sexuella identitet ofta vände sig till bibliotek och böcker.

Jag finner detta vara ett mycket relevant ämne att undersöka med ett biblioteks- och informationsvetenskapligt perspektiv därför att homo- och bisexuella ofta betraktas som en näst intill osynlig grupp på biblioteken. Detta fick jag också stöd för i Ericssons och Hvidéns uppsats (2003). Den övriga forskning som jag har tagit del av inom området visar att det fortfarande finns barriärer kvar på många bibliotek som hindrar dessa från att ge en effektiv service till homo- eller bisexuella. Ytterligare en orsak att undersöka detta ur ett biblioteks och informationsvetenskapligt perspektiv är att det inte finns något mer omfattande material, åtminstone inte på Borås högskola, kopplat till vare sig informationsbehov eller informationssökning för homo- eller bisexuella.

Även om många lagar har ändrats på kort tid ligger det fortfarande en problematik i att många människor fortfarande bär på gamla fördomar och dessa fördomar leder i några tragiska fall till att våld används mot främst homosexuella, men även mot bi- och transsexuella. En bok som tar upp detta ämne är Johan Hiltons bok *No tears for queers* (2005) i vilken författaren tar upp tre olika, mycket uppmärksammade hatbrott mot homosexuella som skedde i två småstäder i Sverige och en i USA.

Min motivering till att välja just detta ämne var att flertalet av mina vänner är antingen homo- eller bisexuella och detta gjorde mig nyfiken på när, var, och hur de söker information. Antagligen finns anledningen till att jag började fundera på detta i mina förkunskaper från min utbildning till bibliotekarie. Jag utförde också min B-uppsats med ett liknande ämne som tema, nämligen hur folkbibliotekens utbud av skönlitterära böcker för ungdomar såg ut.

När det gäller den terminologi som används vill jag gärna förklara varför jag valt att använda mig av orden bög och lesbisk. Dessa ord känns inte, för mig, som negativa på något sätt, men jag har förstått att andra kan uppleva dem som sådana. Anledningen är att jag har använt mig av de ord som används av bögar och lesbiska själva och jag har dessutom för att belägga dessa uttryck använt mig av RFSL:s hemsida.

Innan jag började min undersökning ville jag själv prova att söka på olika bibliotek för att se hur möjligheterna var att finna material gällande homo- och bisexualitet. Jag beslutade mig för att söka på orden homosexualitet och bisexualitet. Jag sökte på Borås stadsbibliotek och även Borås högskolas bibliotek. Den upplevelse jag fick av detta var att jag stötte på en hel del material, både skön- och facklitteratur.

1.1. Syfte och problemformulering

Samhället av idag är fortfarande starkt heteronormativt och därmed betraktas homosexualitet som någonting onormalt (Andersson och Sjödin 2004, s. 7). Jag menar att det är mycket viktigt att undersöka homosexuella ungdomars informationsbehov under just komma- ut- processen eftersom studier har visat att under denna specifika process finns det ofta ett ökat informationsbehov. Några exempel på sådana artiklar är *Pride and Prejudice* av Eric Bryant (1995) och *Reaching out to gay teens* av Carolyn Caywood (1993).

Syftet med undersökningen är att fastslå vad informationsbehovet kan vara hos homosexuella ungdomar, vilka källor de använder sig av i sin process, vilken betydelse biblioteket har och vilka eventuella problem som uppstår. Jag vill också undersöka hur de använder sig av olika källor.

Jag blev förvånad när jag i mitt sökande fann så lite material av mer omfattande karaktär som rörde homosexuella ungdomars informationsbehov. Det som återfanns var i regel artiklar i ämnet. Det finns flertalet undersökningar som rör homosexualitet och även om ungdomars informationsbehov, men ingenting om vilka informationsbehov homo- och bisexuella ungdomar kan tänkas ha.

Ytterligare ett skäl att genomföra denna undersökning är att jag anser att samhället vi idag lever i är heteronormativt och detta faktum tror jag ökar svårigheten att bilda en homo- eller bisexuell identitet, särskilt som tonåring då en ny identitet söks i glappet mellan att vara barn och vuxen (Andersson och Sjödin 2004, s. 7).

1.2. Frågeställningar

Mina frågeställningar är

- Hur ser homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov ut under komma-ut-processen?
- Vilka informationskällor används och hur används dessa?
- Vilken betydelse har biblioteket i sökningar efter information?
- Vilka eventuella problem har informanterna stött på i sina sökningar efter information?

1.3. Begreppsdefinitioner

Homo- och bisexualitet

Enligt Svenska Akademiens Ordlista definieras homosexualitet som sexualdrift inriktad mot samma kön (2003, s. 321). En åsikt som jag fick stöd för på RFSL:s hemsida var att homosexualitet handlar om förmågan att förälska sig och även känna lust till en person av samma kön. Homosexualitet har genom historien främst kopplats samman med män men det är viktigt att vara tydlig med att det inte bara involverar män utan även kvinnor. På RFSL:s hemsida finns det mycket relevant information om dels homosexualitet men även bi- och transsexualitet (RFSL). Deras definition av homosexualitet är att det är en av tre sexuella inriktningar som finns. Den definition som används i uppsatsen är att det är en sexuell inriktning och att en homosexuell person är någon som har förmågan att förälska sig i en person av samma kön. Enligt Nationalencyklopedin är en bisexuell person någon som har förmågan att uppleva känslomässig

och sexuell dragning både till personer av samma kön och det motsatta könet. Min egen definition av ordet för uppsatsen är densamma. En samlingsterm som ofta används är HBT. Denna förkortning står för homo- bi- och transpersoner (Andersson och Sjödin 2004, s. 7). När det gäller ordet gay definieras detta enligt Svenska Akademiens ordlista som homosexuell (2003, s. 263). På Nationalencyklopedins hemsida definieras ordet som glad, lättsinnig och homosexuell (Nationalencyklopedin).

1.4. Disposition

I det inledande kapitlet har jag valt att lägga syfte och problemformulering. Det innehåller information om hur jag har valt att lägga upp uppsatsen och mina frågeställningar. Jag har även valt att lägga begreppsdefinitionen i början eftersom läsaren redan tidigt i texten kommer att stöta på begrepp som kan kräva en förklaring.

I det andra kapitlet skriver jag om själva bakgrunden till varför jag valde detta ämne. Det innehåller dessutom en historik över homosexualitetens historia, främst i Sverige.

Det tredje kapitlet tar upp tidigare forskning som gjorts på området. Den tidigare forskningen har jag valt att dela upp under teman för mina olika frågeställningar för att på så vis få en tydligare bild av kopplingen till min uppsats.

Sedan har jag valt att i det fjärde kapitlet skriva om den teori som har använts i uppsatsen. Den teori som används är professor Tom D. Wilsons teori om informationsbehov. Jag tar dels upp Wilsons första modell från 1981 och den senare från 1996.

Det följande kapitlet tar upp den metod och det urval som har använts för uppsatsen. Den metod som används är kvalitativa intervjuer och den analysansats som används är hermeneutik. Det urval som gjorts är bland annat att jag undersöker homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov främst under komma- ut- processen. Jag undersöker dessutom bara ungdomars informationsbehov och inte vuxna individers. De metodböcker som främst använts är Steinar Kvaales bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* (1997) och även Jan Trosts bok *Kvalitativa Intervjuer* (2005)

Det sjätte kapitlet innehåller mina intervjusammanställningar och analysen av dessa. Jag valde att dela upp även detta kapitel under teman för mina frågeställningar för att underlätta för läsaren att följa mina tankegångar.

I det sjunde kapitlet för jag en diskussion av de resultat som framkom i intervjuerna, där finns också mina slutsatser med. I följande kapitel tar jag upp sammanfattningen av uppsatsen.

2. Bakgrund

Bakgrunden till denna magisteruppsats var att jag skrev min B- uppsats om hur folkbibliotekens utbud av skönlitteratur för homosexuella ungdomar ser ut. När jag skrev denna uppsats med en vän väcktes mitt intresse för ämnet. Det faktum att ett flertal av mina vänner är antingen homo- eller bisexuella bidrog dessutom till att vidareutveckla mitt ämnesval eftersom jag blev nyfiken på om, hur och var de sökte information.

När jag började fundera på ämnet för min magisteruppsats väcktes en nyfikenhet på hur informationsbehovet för homo- och bisexuella ungdomar såg ut i främst komma-ut-processen. Tanken slog mig att denna speciella process skapar ett informationsbehov på grund av de omvälvande effekter processen antagligen får i en persons liv.

När jag började mina sökningar efter litteratur som kunde vara relevant slog det mig hur lite forskning det fanns i Sverige. Det mesta av det jag återfann tog plats utomlands såsom England och USA. Min tanke var att min uppsats kunde bidra, något blygsamt, till den svenska forskningen.

Från början var min tanke att bara undersöka homosexuella personers informationsbehov, men jag insåg vid inläsning av tidigare forskning att bisexuella var en grupp som ofta förbisågs i dubbel mening. Många homosexuella tror att som bisexuell får man fördelar från två världar. Men många bisexuella upplever att det i många fall är svårare att vara bisexuell än homosexuell. Dels möts de av förakt från heterosexuella för att de inte är riktigt heterosexuella, och dels möts de av förakt från homosexuella för att de inte är riktigt homosexuella (Andersson och Sjödin 2004, s 14).

2.1. Homohistoria

Här nedan följer några av de viktigaste milstolparna i homosexuellas historia i Sverige

1907

Begreppet homosexualitet används för första gången i Sverige. Detta sker i en recension av en tysk bok vid namn *Psychopathica Sexualis* (Andersson och Sjödin 2004, s. 18).

1944

Homosexuella förbindelser mellan myndiga avkriminaliseras. Däremot anses homo- och bisexuella som sjuka och kvarhålls på mentalsjukhus tills de 'tillfrisknar' (ibid.).

1950

RFSL bildas och är Sverige första organisation för homosexuella (ibid.).

1972

Sverige blir första land i världen att erbjuda en ny juridisk könstillhörighet och dessutom tilläts behandlingar för att byta kön (ibid.).

1979

Socialstyrelsen avskaffar sjukdomsstämpeln (ibid.).

1987

Förbud mot diskriminering av homosexuella infördes (ibid.).

1988

Homosexuella har rätt att bli sambor (ibid.).

1995

Nu träder även partnerskapslagen i kraft (ibid.).

1999

Lagen mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning införs. Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, HomO, inrättas (ibid.).

2002

Lagen mot diskriminering inom högskolan på grund av sexuell läggning införs (ibid.).

2003

I grundlagen införs förbud mot hets mot folkgrupp på grund av sexuell läggning. Lagen om rätt till adoptionsprövning för par som ingått partnerskap träder i kraft, liksom likställd sambolag för samkönade och olikkönade par. Utvidgad diskrimineringsförbudslag som omfattar tillhandahållande av varor, tjänster och bostäder träder i kraft (ibid.).

2005

Förbud mot diskriminering som har samband med sexuell läggning inom det sociala området, det vill säga socialtjänsten, socialförsäkringssystemet, A-kassan och hälso- och sjukvården införs. Lagen om insemination även för kvinnor som är sambo eller registrerad partner med en annan kvinna träder i kraft (ibid.).

2006

Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling gällande sexuell läggning av barn och elever införs (ibid.).

2.2. Homosexuellas villkor i Sverige

Det här kapitlet har jag valt att dela upp under ett antal olika underrubriker, detta enbart för att tydliggöra för läsaren och även skapa möjligheter att få en tydligare överblick.

2.2.1 Förtryck och diskriminering

Även om dagens samhälle ser bättre ut för många homosexuella finns det en ökande trend med hatbrott mot homo- och bisexuella. Johan Hilton har i sin bok *No tears for queers* (2005) tagit upp tre mycket omtalade mord som skedde på grund av att offret i fråga var homosexuell. Enligt SÄPO har hatbrotten mot homo- bi- transpersoner ökat med 76 % och det är ytterst få av dessa som någonsin klaras upp och ännu färre leder enligt SÄPO till åtal eftersom det ofta är svårt att bevisa att det faktiskt rör sig om hatbrott (Hilton 2005, prolog). Enligt Hilton är det oftast män som utsätts för det grövsta våldet.

Hilton (2005) menar att det inte finns någon forskning som visar att våldet mot homosexuella skulle vara oftare förekommande på mindre orter (s. 159). Många gamla föreställningar lever kvar inom HBT- världen Många tror fortfarande idag att en lesbisk kvinna är en manhaftig kvinna som inte rakar sig under armarna och som betar sig som en man och att bögar är män som är kvinnliga och fjolliga. Dessa fördomar speglar sig i samhällets rädsla för allt som bryter mot traditionella mönster (Andersson och Sjödin 2004, s. 13).

2.2.2 Identitetsskapande

I häftet *Höra hemma* av Sören Andersson och Maria Sjödin (2004) finns information om bland annat hur viktigt det är att kunna skapa en identitet. Att skapa en identitet är det som görs under hela tonårstiden. Om det dessutom är så att man råkar höra till en liten grupp som skiljer sig från mängden är det ännu viktigare enligt Andersson och Sjödin (2004, inledning).

Som tonåring är det vanligt att vara osäker på sig själv, om det dessutom finns en upplevelse av utanförskap som kan komma sig av att man är homo- eller bisexuell kan detta skapa extra svårigheter. Ett faktum som visar på vikten av att ha möjlighet att finna en identitet är att forskning har visat att många homo- och bisexuella mår så pass dåligt att det finns en stor risk att de tar livet av sig. Faktum är att det är cirka sju gånger så stor risk att en homo- eller bisexuell tonåring tar livet av sig jämfört med heterosexuella ungdomar (Andersson och Sjödin 2004, s. 31).

2.2.3 Samhället

Det kommer ständigt nya lagar som gör det lättare för personer som inte lever enligt den heterosexuella normen. Jag undersöker situationen när det gäller informationsbehov för svenska ungdomar och jag menar att det är lite lättare att leva som homo- eller bisexuell i Sverige. I många länder är det exempelvis fortfarande förbjudet att visa homosexuella känslor. Ett exempel på detta är Sydafrika där homosexuella avrättas (Flamer Caldera och Braun 2007).

HBT-grupper runt om i Sverige kämpar för att dels synliggöra homo- och bisexualitet och även göra det lättare för många HBT-personer att vara en del av det svenska samhället (Andersson och Sjödin 2004, s. 7). Ett faktum är att sexualiteten är någonting grundläggande och något som alla ska ha rätt att uttrycka. Enligt Andersson och Sjödin (2004) styr också sexualiteten vilka som är mest värda. Detta är ett bra exempel på heteronormativiteten i samhället där man enligt den bara är helt normal om man är heterosexuell (s. 8).

Inte nog med att villkoren har förändrats för många homo- och bisexuella, den forskning som bedrivs inom området har förskjutit sin fokus och riktar sig nu snarare mot att undersöka de normer som säger vilka vi är. Tidigare forskning har undersökt orsaker till homo- och bisexualitet. Det känns idag lika förlegat att undersöka som att undersöka orsaken till heterosexualitet (2004, s. 8).

När det gäller den så kallade kärnfamiljen har många upplevt ett stort avstånd mellan föräldrar och kanske även syskon och sig själv om man är homo- eller bisexuell (Andersson och Sjödin 2004, s. 37). Hela samhället är grundat på föreställningen av kärnfamiljen och detta har varit svårt att rubba. Det håller dock på att luckras upp idag av den ökande massan av människor som ifrågasätter denna norm (ibid.).

3. Tidigare forskning och litteraturgenomgång

Det här kapitlet inleder jag genom en kort presentation av den tidigare forskning som använts. Därefter kommer jag att dela upp forskningen under mina olika frågeställningar.

När information har sökts har mina tankar varit koncentrerade kring homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov. Jag märkte tämligen tidigt i mitt sökande att det inte fanns så mycket information specifikt om just dessa ungdomars informationsbehov och valde därför att främst koncentrera mina sökningar efter tidigare forskning på dels ungdomars informationsbehov och dels homosexualitet. I mina sökningar efter information fann jag en del relevanta artiklar om homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov men även om vuxna homo- och bisexuella som var relevanta att undersöka. Jag återfann en hel del utländsk forskning som rörde ämnet, dock inte så mycket på svenska. Jag hade också stor nytta av RFSL: s hemsida som försåg mig med information när det gäller lagar och regler som rör homo- och bisexuella.

I mina sökningar har jag strävat efter att använda så aktuellt material som det har varit möjligt. Jag använde visserligen inte det allra nyaste materialet men de flesta av studierna som användes är utförda under nittioalet eller tidigt tjugohundratalet. Dock var de texter som användes som teoretisk ram något äldre, men jag ansåg ändå dessa vara tillräckligt relevanta för att användas i denna studie. När det exempelvis gäller Wilsons modeller har jag dels använt mig av hans modell från 1981 men även den betydligt mer uppdaterade versionen från 1996.

Att leva sitt liv

Det här är en magisteruppsats skriven på Borås högskola av Mathilda Larsson och Christina Lindstedt 2003. Uppsatsens syfte är att undersöka tonårsflickors informationsbehov när det gäller livsangelägenheter. Enligt författarna är en av bibliotekets huvuduppgifter att tillhandahålla information som kan erbjudas till barn och ungdomar (2003, s. 3). Författarna använder sig av kvalitativa intervjuer, litteraturstudier och kvantitativa enkäter. Urvalet för informantgruppen var flickor från tre olika klasser på två skolor och det rörde sig om flickor i 13- 14- årsåldern (2003, s. 4).

Författarna använder sig av Piagets forskning om bland annat kognitiv utvecklingspsykologi. De använder sig också av Margaret Kinnells forskning som visar att barns och ungdomars informationsbehov skiljer sig från vuxnas på många sätt och därmed menar författarna att särskild service behövs för barn och ungdomar (Larsson och Lindstedt 2003, s. 3).

Finnes: Flata. Sökes: Information

I den här uppsatsen tar författarna Ulrika Hvidén och Christina Ericsson (2003) upp det informationsbehov som lesbiska kan tänkas ha. Författarna undersöker även klassifikationen av skönlitteratur för lesbiska och menar att det fattas ämnesord för att kunna klassificera sådan. Det jag upplevde under mina sökningar efter böcker om homosexualitet var att de träffar som framkom mest bestod av facklitteratur men jag stötte även på en avsevärd mängd skönlitteratur med ämne homosexualitet. Författarna menar att alla människor har ett behov av att söka information i sitt liv, särskilt som homo- eller bisexuell (2003, s. 7f). Författarna menar även att skönlitteratur har en viktig funktion att fylla särskilt för homo- och bisexuella ungdomar som söker efter en identitet.

De teorier som används för undersökningen är queerteori, samt teorier om informationsbehov. Den analysansats som valdes var hermeneutik som är lämplig att använda sig av när det gäller tolkning av texter (2003, s. 25). Författarna använder sig av kvalitativa intervjuer till att undersöka lesbiska kvinnors informationsbehov, den andra delen av frågeställningen är klassifikation av

skönlitteratur och där används också en kvalitativ metod. Undersökningen av ämnesbestämningen av skönlitteraturen valde författarna att genomföra med hjälp av litteraturstudium (Hvidén och Ericsson 2003, s. 24).

Meeting the information needs of children and young adults: Basing Library Media Programs on Developmental States

Det här är en artikel skriven av Carol Collier Kuhlthau (1988) och i den menar hon att barn från lekskolan till gymnasiet har ett informationsbehov som inte nödvändigtvis behöver vara kopplat till skolan eller skoluppgifter. Kuhlthau använder sig av olika psykologiska skolor för att visa på de olika stadier som barnen befinner sig på beroende i vilken ålder de är i. Om man på bibliotek och skolor lär sig dessa stadier kan det hjälpa barnen att lära sig snabbare och kanske även mer. Kuhlthau skriver om hur viktigt det är att bli medveten om dessa steg (1988, s. 51).

Out on loan

Den här studien är ett resultat av en undersökning på två bibliotek i England av homo- och bisexuellas informationsbehov och den är skriven av professor Mark Norman (1999). Undersökningen behandlar bögars, lesbiskas och bisexuellas användning av den speciella samling som heter Lesbian- Gay and Bisexual Collection som finns på biblioteken. Biblioteken som undersöks är Brighton Central Library och Hove Central Library. Det som undersöktes var bland annat vilka som använder samlingen, varför den används och fördelar och nackdelar med att ha en separat samling med så kallade LGB-böcker (1999, s. 188).

Undersökningen genomfördes med hjälp av frågeformulär som fanns tillgängliga vid en förseglad låda på biblioteken. Artikeln visar att homosexuella är en förbisedd grupp på biblioteken. Något som även kom fram, var att det inte fanns särskilt mycket utgivet material om ämnet. Endast ett fåtal studier rör dessutom specifika informationsbehov såsom sådana som kan uppstå vid exempelvis komma-ut-processen. Norman kommer fram till att trots dessa hinder ökar gruppens synlighet på biblioteken och även i resten av samhället (1999, s. 189).

Pride and Prejudice

Artikeln är skriven av Mark Bryant (1995) som är redaktör på tidskriften Library Journal. Artikeln grundar sig på en undersökning som gjordes av olika folkbiblioteks utbud av böcker för homo- och bisexuella. Undersökningen visade att 14 % av biblioteken inte hade några böcker alls om homo- eller bisexualitet. Library Journal fick även negativa röster som inte ansåg att en sådan undersökning hade någon plats i en tidning om bibliotek (1995, s. 37). Av de 157 bibliotek som var med i studien var det sjuttionio bibliotek som inte hade mer än femtio titlar, fyrtioett bibliotek hade omkring 150 titlar, tjuogoett bibliotek hade mellan 150 och 500 titlar och sexton bibliotek hade mer än 500 titlar.

Providing information to help young people

Artikeln är skriven av Judith Coley (1998) och behandlar hur bibliotek och bibliotekarier kan hjälpa ungdomar att finna information för att tillfredsställa sina informationsbehov. Författaren menar att ungdomar ofta stöter på problem i och med att de växer upp. Hon menar att skolbibliotekarierna ska finnas där för dem, inte bara för att hjälpa dem att lösa sina skoluppgifter utan också för att tillhandahålla information som kan hjälpa dem i deras livssituation för övrigt (Coley 1998).

Artikeln grundar sig i att Coley lade upp ett forskningsarbete för att undersöka hur relevant information kunde synliggöras för ungdomar i åldrarna elva till sexton år. Undersökningen gick till så att hon delade ut 150 frågeformulär på olika skolor och fick tillbaka 137 stycken. I frågeformulären fanns tre olika situationer då information kunde behövas. För att svara på dessa fanns nitton olika informationskällor (ibid.). De tre situationer som fanns med som kunde kräva

information var; mobbning, väljande av karriär och missbruk av droger. Några av de informationskällor som valdes var skönlitterära böcker, faktaböcker och använda sig av ett specialbibliotek (Coley 1988). Författaren skickade också ut ett antal formulär till lärare, bibliotekarier och skolsköterskor.

Services to Gay and Lesbian Patrons: Examining the myths

Det här är en artikel som syftar till att undersöka diverse myter som finns om litteratur för homosexuella personer på bibliotek och den är skriven av Cal Gough och Ellen Greenblatt (1993). Författarna menar att det finns ett antal myter om homosexuella personer som utgör barriärer för att erbjuda en bra service till dessa användare på många bibliotek (1993, s. 60). Gough och Greenblatt menar att de böcker med homo- eller bisexuellt tema som finns oftast är skrivna av heterosexuella personer och de menar att biblioteken skulle behöva köpa in mer böcker skrivna av homo- och bisexuella personer (ibid.).

The Information Needs of Lesbians

Den här artikeln skrevs av Alisa J. Whitt 1993 och behandlar lesbiskas informationsbehov. Undersökningen genomfördes med hjälp av frågeformulär som besvarades av 141 lesbiska kvinnor i USA. De frågor som undersökningen försöker svara på är; Vilka är informationsbehoven hos lesbiska kvinnor i komma- ut- processen? och Hur förändras behoven över tid?

Denna studie baseras på Dervins tankar om informationsbehov. Hon anser bland annat att biblioteken ska fokusera på den kontext som den informationssökande befinner sig i när informationsbehovet uppstår. Frågor som kan ställas i anknytning till detta är 'i vilka situationer söker användare information och hur använder de sig av biblioteken (1993, s. 276).

The role of information in helping adolescent girls with their life concerns

I den här artikeln undersöker Barbara Poston-Anderson och Susan Edwards (1993) huruvida tonårsflickor använder sig av olika informationskällor när det gäller livsangelägenheter. Den grund som författarna baserar sin studie på är Brenda Dervins tankar om informationssökning. Det författarna avser att undersöka är hur flickor uttrycker sina informationsbehov som är relaterade till livsangelägenheter, i vilken utsträckning flickorna använder sig av skolbibliotek eller folkbibliotek och hur flickorna uttrycker sina informationsbehov när de ställer frågor till ett informationssystem (1993, s. 25).

Venturing from the closet: A qualitative study of the information needs of lesbians

Den här artikeln skrevs av Tanis L. Stenback och Alvin M. Schrader (1999) och utfördes genom kvalitativa intervjuer. Det författarna ville undersöka var hur informationsbehoven för lesbiska såg ut i komma- ut- processen. Det visade sig i deras undersökning att även om bibliotekarier har både plikten och även möjligheten att hjälpa så gjorde de ofta inte det på grund av barriärer (1999, s. 37). Författarna fann informanterna genom att använda sig av den så kallade snöbollseffekten, och genom att kontakt togs med lokala organisationer för lesbiska (1999, s. 39).

3.1. Hur ser homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov ut under komma-ut-processen?

I min uppsats undersöker jag hur informationsbehoven ser ut för homo- och bisexuella ungdomar. När jag sökte efter tidigare forskning stötte jag på en hel del intressant material, både en del artiklar men även ett antal magisteruppsatser.

Något jag upplevde i den tidigare forskningen var att det fanns ett uttalat informationsbehov. Några av undersökningarna tog bara upp lesbiskas informationsbehov men jag anser att dessa fortfarande är relevanta. En författare som behandlade de förändrade informationsbehoven var Alisa J. Whitt (1993) som i sin artikel menar att de flesta kvinnorna som var med i hennes undersökning hade ett förändrat informationsbehov på så sätt att nu sökte de ofta mer specifikt, i början handlade det om att de sökte efter allmän information som rörde läggningen (1993, s. 279).

Ericsson och Hvidén (2003) uppger också att efter att komma-ut-processen är avslutad verkar det som att informationsbehovet smalnar av och förändras. De menar att den information som söks efter detta stadium snarare rör saker som sker i samhället för homo- och bisexuella snarare än själva läggningen precis som Whitt konstaterat (1993, s. 68).

Whitt (1993) uppgav också att för varje kvinna som uppgav att hennes informationsbehov minskade fanns en som hävdade att det i sin tur ökade. En möjlig anledning till detta berodde på hur viktig den lesbiska identiteten var för kvinnan i fråga, de kvinnor som mötte sin förändrade sexuella läggning på en gång och sedan 'avslutade' själva processen hade en tendens att få ett minskande behov medan de kvinnor som genast tar till sig läggningen och finner den vara en kärna i deras liv ofta upplevde ett ökande behov (1993, s. 280).

Ericsson och Hvidén (2003) menar också att de märker att det finns ett tydligt informationsbehov och menar att det som gör att lesbiska har ett informationsbehov är inte att den homosexuella gruppen i sig har ett särskilt informationsbehov utan snarare att samhället fortfarande är heteronormativt vilket skapar ett främlingskap för homosexuella som gör att de får ett ökat informationsbehov (2005, s. 65).

I min uppsats skriver jag om ungdomars informationsbehov och ett intressant faktum som Ericsson och Hvidén fann var att äldre och yngre kvinnors informationsbehov inte skiljde sig åt nämnvärt. Den information som söktes av både äldre och yngre kvinnor var sådan som behövdes för att skapa en ny identitet (ibid.).

Ytterligare en faktor som rör ålder tas upp i deras uppsats. Det visade sig att många som kom ut när de var lite äldre snabbare kom i kontakt med olika föreningar än de yngre. Enligt Ericsson och Hvidén (2003) verkar det som att ungdomarna fastnade i läsandet av HBT- litteratur. Författarna tror att det kan ha att göra med att de äldre kvinnorna var säkrare i sin identitet än vad ungdomarna var (2003, s. 67).

Något som ofta appliceras på forskning om ungdomar är den kognitiva utvecklingspsykologin. Bland annat Piaget delar upp barnens utveckling i olika stadier beroende på var de befinner sig åldersmässigt. En person som tagit fasta på denna forskning är Kuhlthau (1988) som i sin artikel *Meeting the information needs of children and young adults: Basing Library Media Programs on Developmental States* tar upp just denna utvecklingspsykologi.

Jag menar att dessa utvecklingsstadier även kan appliceras på homo- och bisexuella ungdomar. Den ålder som jag undersöker är 15- 25 och i denna ålder befinner sig barnet i adolescensen. Kuhlthau (1988) menar att när barnet befinner sig i detta stadium är det omkring 15- 18 år gammalt och på många bibliotek stöter ungdomarna på problem eftersom de inte riktigt ses som vuxna men inte heller som barn. De befinner sig helt enkelt i ett mellanstadium. Ungdomarna blir i det här stadiet medvetna om sina informationsbehov på ett sätt som inte varit möjligt tidigare. Nu kan också ungdomarna lära sig att använda biblioteken som en informationskälla som kan tillfredsställa deras informationsbehov. De kan dessutom lära sig att använda informationskällor på ett sätt som passar deras informationssökningar och informationsbehov (1988, s. 56).

3.2. Vilka informationskällor har använts och hur har de använt sig av dessa?

Jag undersöker i min uppsats också vilka informationskällor som används av ungdomar och hur de har använt sig av dessa. I de olika resultaten som jag stötte på i den tidigare forskningen som användes för uppsatsen märkte jag ett varierat utbud av källor.

Några av de källor som tas upp av bland annat Whitt (1993) är källor som vänner, den lokala tidningen, skolan, kyrkan och arbetet. Ytterligare en viktig källa Whitt tar upp är också föreningar för lesbiska som dock kan vara svåra att komma i kontakt med. Hon menar att många kvinnors enda möjlighet att komma i kontakt med dessa är genom barer för lesbiska (1993, s. 277). I min uppsats undersöker jag som tidigare nämnts ungdomars situation och användandet av barer var knappast aktuellt. Däremot upplevde jag skolan och vänner som mer aktuella källor.

I min uppsats undersöker jag först och främst ungdomarnas informationsbehov under komma-ut-processen och enligt Whitt (1993) var den främsta informationskällan biblioteket, men bara om de använde en källa åt gången. Om de däremot använde flera källor samtidigt var andra lesbiska kvinnor den främsta informationskällan (1993, s. 278).

Ett intressant faktum som framkom var att ett fåtal kvinnor upplevde att de inte behövde söka information överhuvudtaget, vare sig i komma-ut-processen eller senare. Visserligen hade kvinnorna en upplevelse av att de var annorlunda men att ingen kunde hjälpa dem med detta (Whitt 1993, s. 279).

Den frågeställning som behandlas här är vilka informationskällor som används och även hur de används. I en artikel av Mark Norman (1999) menar han att den kategori av böcker som lånas mest är skönlitteratur. Han anser också att läsning av skönlitteratur ger samma effekt för homo- och bisexuella ungdomar som för heterosexuella ungdomar men däremot fyller skönlitterära böcker ytterligare en funktion för homo- och bisexuella ungdomar, nämligen att den ger ungdomarna möjlighet att finna en identitet (1999, s. 190). Som jag tidigare nämnt ses homosexualitet fortfarande som någonting relativt onormalt, därför menar jag att det är viktigt att ungdomarna ges möjligheter att finna positiva förebilder.

När det gäller de olika åtgärderna som utförs av bland annat bibliotek nämner Stenback och Schrader (1999) att det är vanligt att biblioteken tar fram bibliografier som behandlar ämnet homosexualitet och detta kan vara bra nog men att det är viktigare att biblioteken lägger resurser på att fokusera på de speciella informationsbehov som kan uppstå i just komma-ut-processen (Stenback och Schrader 1999, s. 48). Dock ger författarna inga förslag på hur detta skulle gå till. I artikeln tar de även upp en lista med de vanligaste källorna. Några av dessa var gemenskaper på nätet, tryckta källor och bibliotek. Det som kvinnorna i studien upplevde som viktigt att söka efter var en blandning av saker som hände inom HBT-världen och att tillfredsställa personliga behov. Något som också var intressant var att det ofta fanns en lägre tillgång till material i mindre städer (ibid.).

Det jag trodde innan jag började undersökningen var att biblioteket hade en viktig roll att fylla för ungdomarnas informationssökningar. När det gäller att få hjälp på biblioteken finns alltid möjligheten att fråga en bibliotekarie, men som Ericsson och Hvidén (2003) menar är detta inte alltid ett alternativ. Det kan upplevas som generande att behöva vända sig till en främmande person (2003, s. 7). Ericsson och Hvidén menar också att homo- och bisexuella ungdomar ofta ses som en nästintill osynlig grupp på biblioteken, därför är det extra viktigt att biblioteken tillhandahåller skönlitteratur som erbjuder möjligheter att finna en identitet.

Något som även Norman tar upp är vikten av att använda sig av skönlitteratur. Ericsson och Hvidén (2003) menar att det kan vara lättare att identifiera sig med karaktärerna i en skönlitterär bok än innehållet i en faktabok. Detta menar författarna beror på att innehållet i skönlitterära böcker snarare talar till känslorna än till förnuftet (2003, s. 66). De menar också att många som kom ut som ungdomar kunde göra det tack vare hjälp från just skönlitteratur (2003, s. 68).

Något som också ansågs viktigt var kontakten med andra lesbiska genom föreningar för HBT-personer. Ericsson och Hvidén (2003) menar att dessa både tjänar som en källa till information och tillfredsställare av informationsbehovet. De menar att en dylik grupp fyller en viktig funktion såsom att informera om vad som händer inom HBT-världen (2003, s. 67).

Det visade sig vid genomläsning av den tidigare forskningen att bland annat Poston-Anderson och Edwards (1993) tog upp att ungdomarna vände sig till olika källor beroende på vad ämnet gällde. När det gällde faktafrågor uppgav flickorna att de helst vände sig till familj, vänner och lärare. Eftersom de upplevde att de fick sina behov tillfredsställda behövde de inte vända sig till en expert såsom en bibliotekarie eller studievägledare. Å andra sidan uppgav mer än hälften av flickorna att det var mycket svårt eller rentav omöjligt att finna svar på dessa frågor (Poston-Anderson och Edwards 1993, s. 27). I Coleys (1998) undersökning visar resultaten att det var populärt att vända sig till familj, vänner eller lärare. Dock bör det påpekas att det hon undersökte var situationer som drogmissbruk, framtidsfrågor och mobbning och inte frågor såsom homo eller bisexualitet (1998).

Coley (1998) menar att för att källor ska vara till någon nytta för ungdomarna oavsett ämne, är det viktigt att källorna är uppdaterade och innehåller relevant och korrekt information. Detta gäller särskilt för de personer som ungdomarna vänder sig till. Detta gäller snarast personer som lärare eller bibliotekarier mer än föräldrar eller vänner (1998).

Något som också är intressant att undersöka är tillgängligheten till källorna. Denna faktor undersöker jag endast flyktigt och den finns inte heller med bland mina frågeställningar. Dock är det fortfarande intressant att undersöka. Poston-Anderson och Edwards (1993) undersökte tillgängligheten, eller snarare hur ett antal tonårsflickor upplevde tillgängligheten. Resultaten indikerar att det beror på vilken sorts information som efterfrågas. Flickor som sökte efter information till skolarbeten upplevde det som relativt lätt att finna fakta medan flickor som sökte information om relationer uppgav att endast viss information var lätt att få tag på (1993, s. 28).

När det gäller flickornas användande av biblioteket upplevde de att särskilt skolbiblioteken uteslöt vissa typer av material, exempelvis uppgav en flicka att det inte fanns information om hur man bar sig åt för att utföra en uppgift. En av flickorna i studien uppgav att biblioteket inte hade några böcker som kunde hjälpa till att lösa problem av olika slag (1993, s. 28).

En annan viktig källa till information är vänner. Oavsett om ungdomarna är homo- bi- eller heterosexuella är detta en betydelsefull källa. Lindstedt och Larsson (2003) har tagit fasta på författaren Björn Wrangsjös idéer om att tonåringar ägnar mycket tid åt att diskutera med sina vänner för att få klarhet i om en person av motsatt kön är intresserad (2003, s. 21).

Lindstedt och Larsson (2003) tog upp frågor som tonårsflickor oftast undrade över, och dessa visade sig vara frågor som rörde skolan, efter det kom frågor som rörde framtiden (s. 40). De vanligaste källorna som användes av ungdomarna var muntliga källor såsom vänner, föräldrar och syskon (2003, s. 42). Dock gällde detta bara ämnen som inte sågs som generande (ibid.).

Något som också är intressant att undersöka är hur ungdomar värderar olika källor. Lindstedt och Larsson (2003) menar att det är vanligt att ungdomarna inte ser samtal med sina vänner som informationssökning (s. 43).

3.3. Vilken betydelse har biblioteket i sökningar efter information?

I min uppsats har biblioteken en central roll, kanske främst beroende på min utbildning till bibliotekarie. Whitt (1993) undersöker lesbiska kvinnors informationsbehov och användande av bibliotek. Hon menar att det är vanligt att en lesbisk kvinna avskräcks från att använda biblioteket på grund av tidigare dåliga erfarenheter. Det visade sig också att det var ovanligt att kvinnorna tillfrågade en bibliotekarie, mest beroende på att det upplevdes som skrämmande eller generande (1993, s. 281).

Något som är viktigt för många ungdomar är relevansen på böckerna som tillhandahålls av biblioteken. Detta var också något jag fick stöd för i Whitts studie (1993, s. 281). Enligt Whitt (1993) uppger femtio procent av kvinnorna i hennes studie att de hellre köper HBT-böcker än lånar dem på biblioteket. Detta menar Whitt beror på att kvinnorna upplevde samlingarna som föråldrade. Hon konstaterar att det främst rörde sig om kvinnor från mindre orter (ibid.).

I Whitts (1993) studie framkom ett förslag för att underlätta för homo- och bisexuella att vända sig till bibliotekarien. En av kvinnorna ger förslaget att låta bibliotekarierna genomgå så kallad känslighetsträning¹ (1993, s. 283). Dock bör man ha i åtanke att denna artikel skrevs för över tio år sedan och situationen har, enligt det forskningsmaterial som jag använt för uppsatsen, förbättrats något, åtminstone på de lite större biblioteken (Norman 1999, Lindstedt och Larsson 2003). I Coleys (1998) undersökning menar hon att främst skolbiblioteken är ett alternativ för många ungdomar att vända sig till. Kanske främst för skoluppgifter men det är också viktigt att framhålla att de kan användas även till annat såsom att finna information om HBT (Coley 1998).

Ytterligare en studie som visar på att större bibliotek hade större samlingar var Bryants (1995) artikel där han konstaterar att de bibliotek som hade störst samlingar av HBT-böcker var de bibliotek som trodde på att biblioteken var till för alla (s. 37). Bryant menar att biblioteken har en viktig funktion när det gäller synliggörandet av just HBT-böcker. Om biblioteken framhåller just sådana böcker menar Bryant att det minskar kontroversialiteten i frågan. Det skulle antagligen också leda till att det blev lättare att få tag på böcker för många HBT-personer eftersom detta skulle göra så att utbudet på marknaden ökade (ibid.). En företeelse som förekommer på vissa bibliotek är att personer med känsliga frågor kan vända sig till speciella rum där det sitter en bibliotekarie har hand om just sådana frågor (1995, s. 39).

I sin artikel visar Bryant (1995) hur fördomar kan leda till en ond cirkel. På ett av biblioteken trodde chefen inte att det var någon idé att köpa in sådana böcker eftersom hon menade att det inte var någon som skulle låna dem hur som helst. Den åsikten tyder på fördomar, bland annat om att någon skulle kunna uttyda vem som är homo- eller bisexuell. Bryant menar även att det leder till att homo- och bisexuella personer inte besöker biblioteken på grund av de är medvetna om att det inte finns några böcker där för dem (Bryant 1995, s. 39)

Norman undersöker (1999) för- och nackdelar med att ha en separat samling med böcker för HBT-personer. En av fördelarna var att böckerna kan bli lättare att hitta. En av de nackdelar som framkom var att det kunde bli utpekande och upplevas som skrämmande. Norman ger förslag på hur biblioteken kan öka tillgängligheten. Han menar att bibliografier kan göra detta. Denna åsikt delas inte av Lindstedt och Larsson (2003) som menar att det är viktigare att satsa på att tillfredsställa de informationsbehov som kan tänkas uppstå.

¹ Sensitivity- training. Förf. övers.

3.4. Vilka eventuella problem har informanterna stött på i sina sökningar efter information?

Min problemformulering i den här uppsatsen tar upp hur homo- och bisexualitet fortfarande ses som någonting onormalt. Detta var även ett faktum som jag fick stöd för i den tidigare forskning som användes.

Bland annat tar Gough och Greenblatt (1993) upp att en av orsakerna till att biblioteken ofta är ovilliga att ge en rättvis bild av HBT-världen är att samhället vi lever i präglas av heterosexism, denna heterosexism får stöd från varje kulturell arena och även i skolväsendet (1993, s. 60).

Ett av problemen som finns är att det har uppstått ett antal myter kring homo- och bisexuella personer och bibliotek. Gough och Greenblatt (1993) undersöker några av dessa och menar att en av myterna som finns är att biblioteken inte köper in HBT-böcker för att det inte bor några homo- eller bisexuella i området. Det finns naturligtvis ingen möjlighet att se huruvida en person är homo- bi- eller heterosexuell. Dessutom visar detta enligt författarna på bibliotekens syn på HBT-böcker som avsedda för enbart HBT-personer. Biblioteken som handlar på det här viset visar att de anser att HBT-böcker bara är avsedda för just homo- bi- eller transpersoner (Gough och Greenblatt 1993, s. 60).

Ytterligare problem uppstår när biblioteken har HBT-litteratur i ett särskilt rum som kräver målsmans tillstånd för att besöka. Detta kan enbart leda till utpekande och dessutom leder detta till att tillgängligheten minskar på sådana böcker. Dock har jag en känsla av att detta har ändrats sedan artikeln skrevs (Gough och Greenblatt 1993, s. 60).

Som tonåring och homo- eller bisexuell kan det vara svårt att finna information eller böcker som kan hjälpa en person i komma-ut-stadiet att finna en identitet. Stenback och Schrader (1999) menar att något som kan hjälpa till i utvecklandet av en identitet är att komma i kontakt med HBT-världen. I deras uppsats skriver de främst om lesbiska kvinnor, men deras undersökning är även applicerbar på ämnet för min uppsats. De menar att det kan vara svårt att komma i kontakt med föreningar för lesbiska eftersom de i regel är relativt små (1999, s. 38).

4. Teori

Min utgångspunkt i denna uppsats är professor Tom D. Wilsons (1981, 1999) teorier om informationsbehov. Jag menar precis som Wilson att ett informationsbehov är något som uppstår när det är något som inte förstås. I komma-ut-processen befinner sig ungdomarna i en helt ny situation. En situation som dessutom är helt främmande för många eftersom samhället fortfarande är heteronormativt.

4.1. Wilson

Historien om informationsbehovets utveckling har varit relativt långsam. Enligt Wilson (1981) är det möjligt att datera forskning om användarstudier tillbaka till 1948 och Royal Society Scientific Information Conference där man utförde flertalet studier om just informationsbehov. Wilson har i ett flertal artiklar skrivit om informationsbehov (1981, 1999).

För att visa på Wilsons forskning använder jag mig av hans två artiklar skrivna 1981 samt 1999. Jag använder mig dessutom av det som Donald O. Case skriver om Wilson i sin bok *Looking for information* från 2002

I min uppsats undersöker jag ungdomars informationsbehov. Jag menar att Wilsons (1981) teorier är möjliga att applicera även här. Wilson menar att det till att börja med är viktigt att fastställa vad ett informationsbehov är för något och han menar att för att detta ska vara möjligt är det viktigt att först och främst fastställa vad ordet information innebär (1981, s. 3). Wilson definierar ordet 'information' som antingen 'data', 'information' eller 'kunskap'. Dessutom menar han att information kan vara antingen en fysisk enhet såsom böcker eller tidningar, eller som data, det vill säga, fakta som överförs muntligt (ibid.).

I min uppsats undersöker jag vilka källor som används av ungdomarna. Jag undersöker dessutom bibliotekets betydelse för sökningar efter information. I den tidigare forskning som använts för uppsatsen visar författarna på de viktigaste källorna som bland annat visade sig vara böcker och vänner.

Wilson (1981) menar dessutom att situationen kompliceras av att distinktioner dras mellan information som 'fakta', 'råd' och 'åsikter'. Distinktionen består i att 'fakta' ofta ses som något som ska presenteras utan känslor och värderingar. Detta är något som påverkar både 'råd' och 'åsikter' (1981, s. 3).

Sedan forskningen om informationsbehov först utvecklades har ett antal problem stötts på. Det första problemet berodde enligt Wilson (1999) på att forskare från början använde sig av kvantitativa studier som inte var lämpliga att använda för undersökningar av mänskligt beteende. Det andra skälet var att många forskare inom biblioteks- och informationsvetenskapen helt förbisåg den tidigare forskning som fanns och det sista skälet var att de modeller som fanns bara var tio till femton år gamla och följaktligen inte stabila nog för att ge en grund att bygga vidare på (Wilson 1999, s. 250). Jag använde mig av Wilsons modeller i min uppsats eftersom jag menar att Wilson tillhör grunden i forskningen om informationsbehov.

Ytterligare en definition som Wilson (Case 2002, s. 73) gör av begreppet informationsbehov är när en person inser att kunskapen som redan finns är otillräcklig för att tillfredsställa ett uppsatt mål. I min uppsats är det möjligt att applicera detta på framför allt frågeställningen hur informationsbehovet ser ut för ungdomarna.

Jag menar att det är motiverat att använda både modellen från 1981 och den från 1996 eftersom de visar på olika aspekter i mina frågeställningar. Exempelvis i modellen från 1981 där Wilson visar på olika barriärer som hindrar informationssökning, detta undersöker jag under frågeställningen vilka problem ungdomarna stött på. I modellen från 1996 är rutorna 'stress/coping theory', och 'active' och 'passive search' aktuella under frågeställningen hur informationsbehovet ser ut.

4.1.1 Wilsons modell från 1981

Ett problem som uppstod här var att Wilsons modell från 1981 fanns i två olika utvecklade modeller. Den ena versionen finns tillgänglig i artikeln från 1981, den andra finns tillgänglig i Cases bok. Jag valde dock att använda mig av den ursprungliga modellen som fanns tillgänglig i artikeln från 1981.

Wilson (1981, 1999) tar i båda sina modeller upp ett antal trender som finns i forskningen om informationssökningsbeteende. Han gör i sin första modell kopplingar till bland annat psykologi och konstaterar att informationsbehov kan ses som något sekundärt.

- Fysiologiska behov såsom mat, vatten och skydd
- Affektiva/ känslomässiga behov såsom behovet av att uppnå eller dominera något
- Kognitiva behov såsom att lära sig något eller planera

Det är här möjligt att se kopplingar till mina frågeställningar där jag ämnar undersöka informationsbehovet hos ungdomar. Det är också tydligt att begreppen är sammankopplade med varandra. Ett fysiologiskt behov kan trigga ett affektivt behov som i sin tur sätter igång ett kognitivt (Wilson 1981, s. 7).

Wilson (1999) tar sin utgångspunkt i Maslows behovstrappa och konstaterar därmed att informationsbehov är något sekundärt (s. 252). Med utgångspunkt i detta menar Wilson att termen informationssökning lika gärna kan ersättas av begreppet informationssökning för att tillgodose ett informationsbehov (1981, s. 8).

Jag eftersträvar i min uppsats att sätta individen främst och också till viss del den kontext som individen verkar i. I min uppsats fall är det främst skolan som är aktuell snarare än en yrkesroll. I modellen nedan är det lätt att se att även Wilson (1981) utgår från individen. Han belyser detta genom att placera individen i mitten, nästa steg är den roll som individen har. I modellen tar Wilson upp yrkesroller som exempel på detta, i mitt fall är snarare skolrollen mer relevant.

Utanför detta steg tar Wilson (1981) upp den miljö som individen verkar i. Till vänster finns den roll människan har och vilken miljö hon verkar i. Som exempel på miljö tar Wilson upp den socio-kulturella miljön (1981, s. 8). Till höger finns de svårigheter som kan utgöra hinder för ett eventuellt informationssökande. Jag undersöker även detta när jag frågar vilka problem som ungdomarna stötte på när de sökte efter information.

När det gäller hinder för informationssökning finns det enligt Wilson (1981) ett antal aspekter som påverkar. Några av dessa är vikten av att tillfredsställa behovet, tillgängligheten till källor och kostnaden att få tag på dessa. Det kan också enligt Wilson uppstå en tidsförskjutning som leder till att det uppstår glapp mellan att behovet uppstår och att individen faktiskt söker information (1981, s. 8).

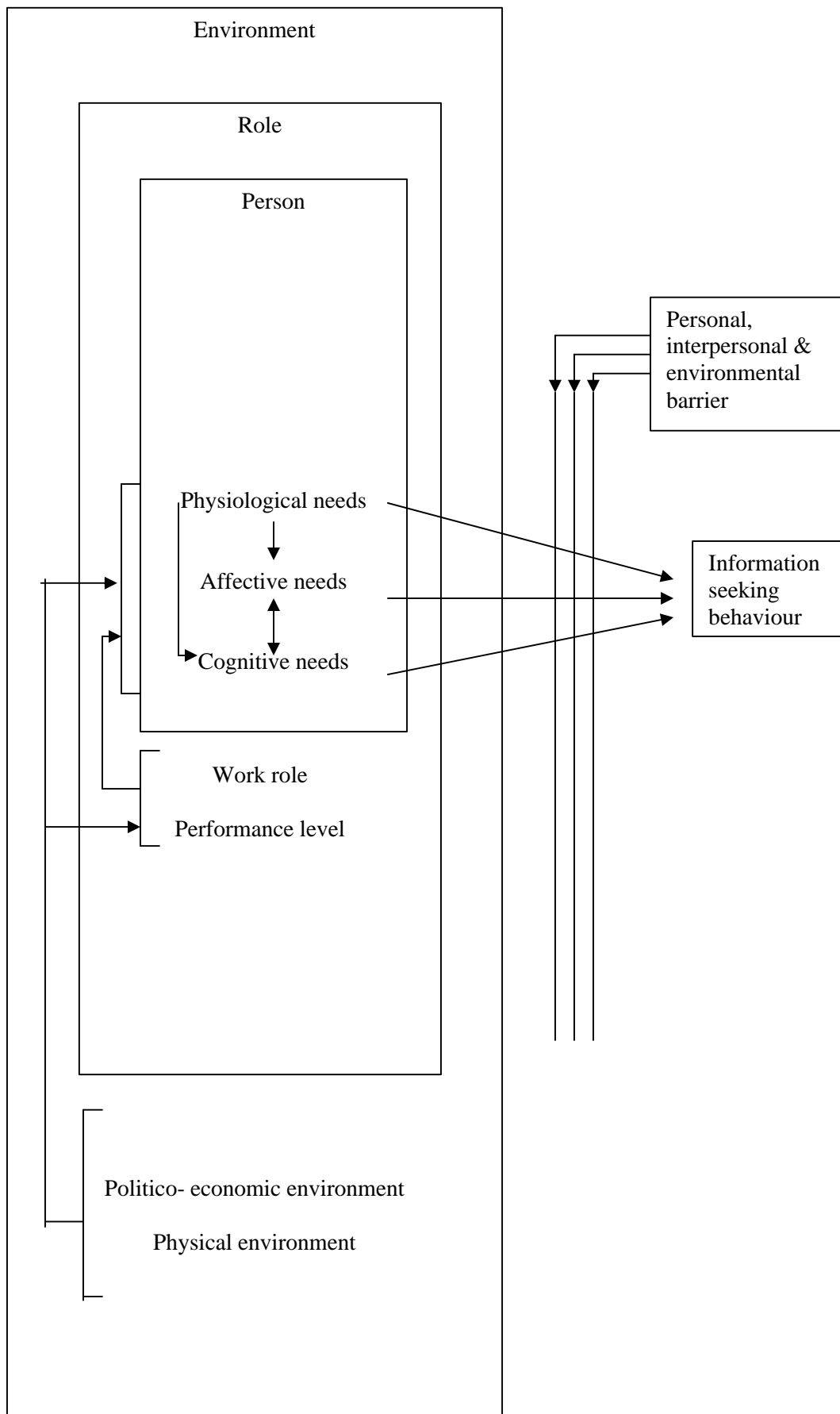

Fig. 1 Wilsons modell från 1981 (Wilson 1981, s. 8).

4.1.2 Wilsons uppdaterade modell från 1996

I den nyare modellen har Wilson (1999) inte bara använt sig av psykologi utan även diverse användarundersökningar samt ett antal hälsostudier (s. 256). Det går fortfarande att skönja grunden från 1981 men en avgörande skillnad är att det som utgjorde barriärer i den tidigare modellen har ersatts med något som Wilson kallar 'intervening variables', dessa variabler kan vara både stödjande och hindrande i sökningar efter information (1999, s. 257).

Modellen från 1996 avser att tillföra ytterligare ett steg mellan individen och det faktiska beslutet att söka information. I min uppsats undersöker jag om, hur och var homo- och bisexuella ungdomar söker information. Något som påverkar om information överhuvudtaget söks kan i ungdomarnas fall handla om brist på pengar, eller med tanke på ämnets natur, att ämnet upplevs som skrämmande eller generande.

Något som Wilson (1999) tillför i den nya modellen är något som han kallar 'activating mechanisms', den rutan pekar i sin tur på 'stress/coping theory', den rutan menar han förklarar varför inte alla informationsbehov leder till sökningar senare (1999, s. 256f). Nästa steg i modellen är de ovan nämnda 'intervening variables', efter den så kommer ytterligare en ruta med 'activating mechanisms'. Denna ruta är i sin tur kopplad till något som Wilson kallar 'risk/reward- theory', den syftar till att förklara varför vissa informationskällor används mer än andra (1999, s. 257). I det tidigare forskningsmaterialet märkte jag att vissa källor användes mer än andra och det var även något som märktes hos Wilson (1999) Jag märkte exempelvis att Internet var något som ofta användes eftersom det är så pass lättillgängligt.

Något som är ihopkopplat med denna variabel är att personen som söker information kan känna mer eller mindre självförtroende. Självförtroendet är viktigare än man kan tro i sökningar efter information. Om en person saknar självförtroende i sina sökningar är det risk för att denne ger upp innan resultat uppnåtts (Wilson 1999, s. 257).

I den här modellen är dels kontexten som individen verkar i och dessutom motivationen hos användaren viktig. Motivationen kan kopplas till rutorna 'activating mechanisms'. Något som påverkar en persons motivation är graden av nyfikenhet och rädslan att stöta på risker. I den här uppsatsens fall är det möjligt att tänka sig att informanterna är motiverade eftersom det i deras fall rör sig om ett personligt behov. Kontexten är som ovan nämnts också viktig, i mina informanternas fall är det främst skolan som kontext som är relevant. Ytterligare en faktor som påverkar informationssökandet är den miljö som information söks i (Case 2002, s. 119).

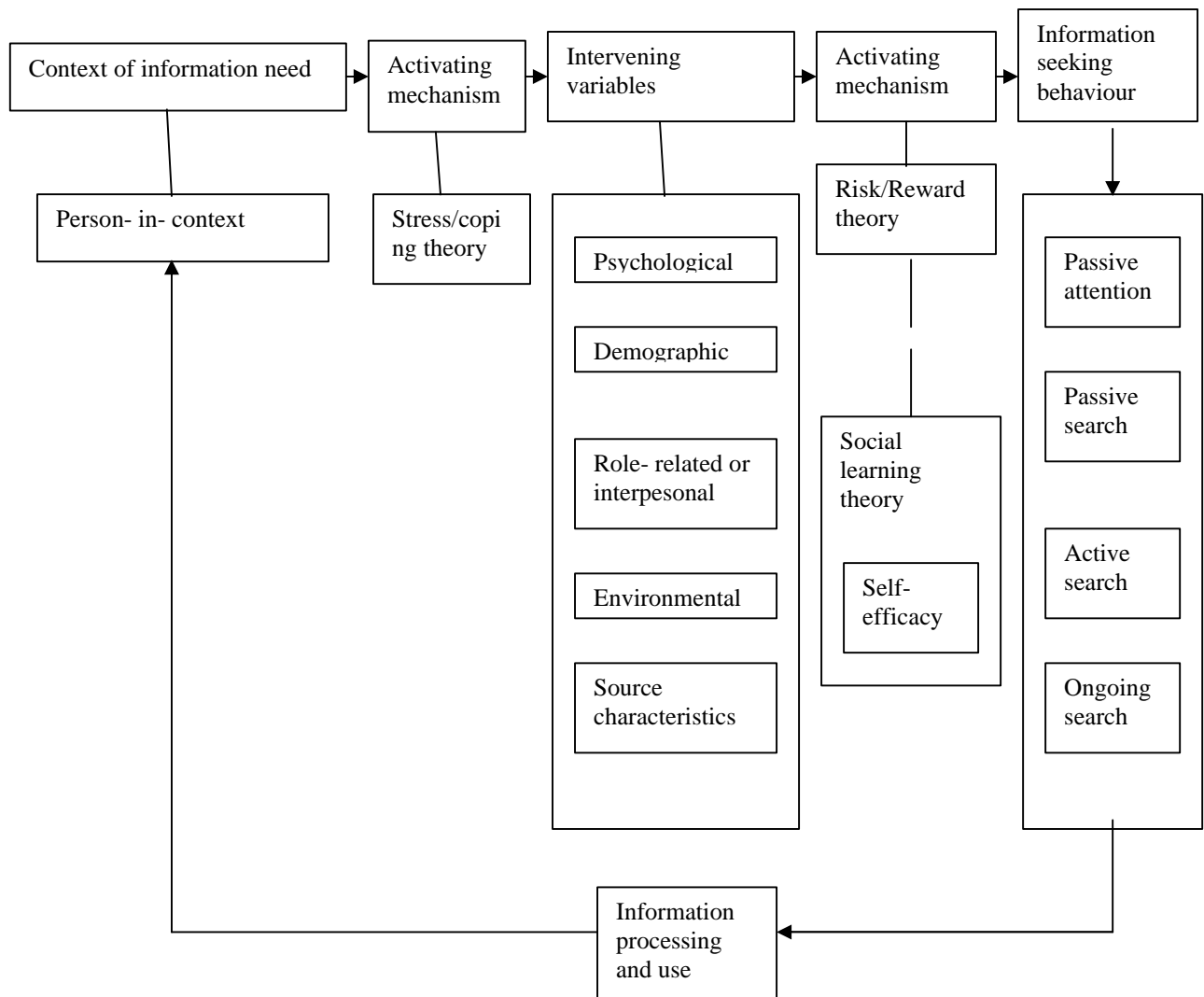

Fig 2. Wilsons modell från 1996 (Wilson 1999, s. 257).

5. Metod och urval

5.1 Datainsamling

Innan jag började skriva uppsatsen funderade jag på olika metoder som fanns att skriva en sådan på. Kvale (1997) menar att kvalitativa intervjuer lämpar sig om man strävar efter att förstå omvärlden ur de intervjuades synvinkel (s. 9). Det jag vill uppnå med min uppsats är att undersöka hur homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov ser ut och vill därmed förstå deras informationsbehov ur deras synvinkel. Något som också är viktigt att uppnå i en intervju är att det samspel som uppstår mellan den som intervjuar och den som intervjuas.

I mina intervjuer försöker jag med mina frågor få fram informanternas känslor när det gäller deras informationsbehov. Trost (2005) menar att de frågor som används vid kvalitativa intervjuer ofta har en låg grad av standardisering, vilket inte nödvändigtvis innebär en låg grad av vetenskaplighet (s. 19). Jag har eftersträvat att anpassa mina intervjuer efter den person som för tillfället intervjuas. Dels har jag anpassat språket efter person och dels har jag ställt frågorna i den ordning som bäst passar för den personen. Detta sätt att anpassa sig efter den person som intervjuas är vad en låg grad av standardisering innebär enligt Trost (2005, s. 35).

När jag utförde intervjuerna valde jag att använda mig av programmet MSN, detta är ett chatt-program som möjliggör diskussioner i realtid. Detta innebar att intervjuerna som genomfördes var skriftliga, men i realtid. Jag valde bort möjligheten att utföra intervjuerna via e-post eftersom alltför många problem riskerade att uppstå, bland annat e-post som försvann, eller dylikt. När jag genomförde intervjuerna befann jag mig i ett grupprum i högskolans bibliotek. Detta för att undvika alltför mycket störningar. Jag bad mina informanter att befinna sig så ostört som möjligt. Trost (2005) skriver om den bästa platsen för en intervju och konstaterar att det absolut viktigaste är att det inte finns några åhörare och att det är en relativt ostörd plats (2005, s. 44). Anledningen till att jag valde att använda mig av MSN berodde främst på stora avstånd.

Det finns en rad för- och nackdelar när det gäller användandet av MSN vid en intervju. Några av de fördelar som finns är att som intervjuare behöver man inte känna sig besvärad av själva intervjusituationen. Detta menar Trost (2005) är ett vanligt fenomen, särskilt om intervjuaren är ovan vid att intervjuas. En annan fördel är att informanten kan känna sig mer avslappnad. Som jag nämnt tidigare är samhället fortfarande heteronormativt och människor som inte kommit ut inför vänner och familj kan eventuellt känna sig besvärade om de skulle bli utfrågade varför de blivit intervjuade. Då kan det vara en fördel att använda sig av MSN eftersom detta sätt kan upplevas som mer privat.

Naturligtvis finns det också ett antal nackdelar med att inte träffa personen ansikte mot ansikte. Under mina intervjuer har jag ingen möjlighet att se personens ansiktsuttryck eller höra personens röst, vilket leder till att jag inte heller kan höra informantens tonläge, eller se de olika ansiktsuttrycken som kan tänkas uppstå.

Något jag vill uppnå i min uppsats är att klarlägga ett fenomenets karaktär. Det fenomen jag vill undersöka är homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov i främst komma-ut-processen. Enligt Karin Widerberg (2002) ställer den som använder ett kvalitativt perspektiv frågor som undersöker själva karaktären hos något och den som använder ett kvantitativt perspektiv räknar mängden hos något (2002, s. 15). Om jag exempelvis ville undersöka hur många ungdomar som använder biblioteket i sin komma-ut-process så hade det antagligen lämpat sig bättre med ett kvantitativt perspektiv.

Homo- och bisexuella ungdomar är naturligtvis ingen homogen grupp och de fakta som framkommer vid en intervju skiftar beroende på en mängd olika faktorer enligt Widerberg (2002, s. 16). Något som är mycket viktigt att komma ihåg vid en intervju är att det inte bara är de fakta som framkommer som är viktiga utan även samspelet mellan intervjuaren och informanten (ibid.). En del av det som påverkar resultatet är bland annat var intervjun genomförs, hur den genomförs och hur mycket tid som finns till förfogande (2002, s. 16f).

Något som utmärker en intervju är att det är en levande process. För att ge en viss struktur åt mina intervjuer använder jag mig av en intervjuguide som återges i sin helhet i bilagan längst bak. Jag kommer också att använda mig av den levande process som en intervju till stor del utgörs av.

Något som är viktigt när det gäller intervjuer är att den som utför intervjun har förmåga att känna sympati för informanterna. Eftersom jag har vänner som både är homo- och bisexuella var detta inget problem för mig. Trost (2003) menar också att detta är viktigt och påverkar intervjuens utformning (s. 36).

För att öka anonymiteten har jag valt att följa den modell som används av Ericsson och Hvidén (2003) i deras uppsats *Finnes: Flata. Sökes: Information*. Den metod som användes var att informanternas svar delades upp under frågeställningarna. Istället för att hitta på fingerade namn valde jag att numrera intervjuerna och sedan dela upp dem under respektive frågeställning.

För att finna informanter använde jag mig av den så kallade snöbollseffekten. Det vill säga att jag hörde mig för bland mina vänner som i sin tur hörde sig för bland sina vänner. Detta medförde att jag till viss del tvingades göra avkall på konfidentialiteten eftersom alla informanter redan kände varandra. Problemet löste jag genom att inte berätta för någon annan informant vad som sagts i intervjuerna.

Den intervjuguide som användes utformades med tanke på mina frågeställningar. Jag har naturligtvis också anpassat den till de olika intervjuer som genomfördes. Det jag tänkte på när jag utformade intervjuguiden var att den skulle täcka så många områden som möjligt. Under min första frågeställning som rör informationsbehov tog jag exempelvis upp frågor som rörde hur informationsbehovet hade sett ut i början och även hur det hade förändrats sedan dess.

5.1.1. Etiska aspekter

De etiska aspekterna är alltid mycket viktiga, men när det gäller min uppsats är det extra viktigt på grund av ämnets karaktär. Med tanke på detta vill jag ta upp några tankar kring etik som jag haft. Det viktigaste i en intervju är tystnadsplikten, denna har jag uppehållit genom att inte berätta för någon vad som framkommit i intervjuerna. Något som är extra viktigt att tänka på är informanternas integritet (Trost 2005, s. 103). Det ämne jag har valt att skriva om ökar vikten av att upprätthålla informanternas integritet.

Trost (2005) diskuterar begreppet samtycke. Om en intervju genomförs är det viktigt att den som ska bli intervjuad ger sitt samtycke. När det gäller mina intervjuer anser jag mig ha fått samtycke genom att jag eller vänner har frågat andra om de ville bli intervjuade och de har svarat ja (2005, s. 104).

När det gäller tystnadsplikten och konfidentialiteten är den enligt Trost (2005) 'oavvislig' Detta faktum kan innebära problem vid redovisning av resultaten (s. 107). Eftersom jag använde mig av

den så kallade snöbollseffekten för att hitta informanter innebar detta att jag var tvungen att göra avkall på en viss del av konfidentialiteten. Det är omöjligt att med en sådan metod hålla intervjupersonerna hemliga inom gruppen. När jag däremot fått frågan vad en speciell person sagt har jag hänvisat till tystnadsplikten.

Trost (2005) skriver också om möjligheter att göra intervjuer mer konfidentiella, bland de metoder som nämns är att bara ange de uppgifter som är absolut nödvändiga för analysen. Det är exempelvis onödigt att ange exakt ålder och givetvis också namn på städer och dylikt.

En sak som kan göra det möjligt för andra att identifiera en person är de citat som väljs ut till uppsatsen. Problemet ligger i att citat alltid ska vara ordagranna men att det därigenom kan vara möjligt att lista ut vem personen är genom att man använder sig av talspråk (Trost 2005, s. 109). Eftersom jag i mitt fall har använt mig av MSN för intervjuer har dessa skrivits ned. En del av talspråket försvinner på detta sätt, men däremot innebär användandet kanske att personerna som intervjuats var något mer slarviga i sitt skrivande.

När det gäller reliabilitet finns det ett antal aspekter som kanske är mest aktuella vid kvantitativ forskning men de som är aktuella även för kvalitativ forskning är:

- Kongruens: När kvalitativa intervjuer genomförs uppnår man kongruens genom att fråga ett antal frågor om samma företeelse för att kunna förstå de nyanser som finns.
- Precision: Intervjuaren ska aldrig lura sig att tro att man förstår utan måste däremot fråga tills man är helt säker på förståelsen av ett svar.
- Objektivitet: Som läsare ska det vara möjligt att ta ställning till om svaret uppfattas annorlunda än vad intervjuaren gör.

5.2. Presentation av informanterna

Jag har under våren intervjuat sju män och kvinnor. Dessa män och kvinnor var alla mer eller mindre öppna med sin läggning. Jag intervjuade fyra bisexuella, en lesbisk och två bögar. Alla utom en hade kommit ut i mindre städer. Personerna som intervjuades var mellan arton till tjugofem år gamla.

I min uppsats undersöker jag endast svenska homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov. Jag berör således ingenting om varför de är homo- eller bisexuella.

5.3. Genomförande av analys

Som analysansats använder jag mig av hermeneutik. När det gäller hermeneutiken är en grundtanke att människor alltid förstår omvärlden mot bakgrund av sina egna förförståelser (Gilje och Grimen 2004, s. 184). Det är omöjligt att möta världen helt utan förutsättningar. Detta är jag medveten om både i mina intervjuer och i mitt bemötande av informanterna, dock har jag försökt att undvika att påverkas av det.

Det jag vill uppnå med min uppsats är att få en förståelse för homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov. För att uppnå detta tolkar jag de genomförda intervjuerna dels i sin helhet och dels med hjälp av de olika delarna av intervjuerna. Intervjusvaren i sin tur delades upp under de olika frågeställningarna för att underlätta för analys. Enligt Kvale (1997) är grundtanken med hermeneutiken att ”vinna en gemensam och giltig förståelse av en texts mening” (s. 49).

I mina intervjuer skapas en text som är möjlig att tolka. Kvale (1997) menar att hermeneutiken är dubbelt relevant för intervjuforskning eftersom den dels kastar ljus över den dialog som förs i intervjun och dels genom att klarlägga den process i vilken den text som kommer fram i intervjun tolkas (1997, s. 49).

Jag menar att den hermeneutiska cirkeln är relevant att använda för tolkning av mina intervjuer. Kvale (1997) menar att den hermeneutiska cirkeln är då förståelsen av en text sker genom en process, varigenom delarna av en text tolkas med hjälp av den helhetliga meningen av texten. I mina analyser använder jag mig av den hermeneutiska cirkeln på så sätt att jag tolkar delarna av intervjun med hjälp av helheten (1997, s. 49).

Om man som jag tolkar en intervjutext kan det också vara intressant att föra en diskussion när det gäller betydelsen av mening i en text. Gilje och Grimen (2006) för en diskussion i ämnet. De menar att mening ofta är något som tillskrivs en text och denna är dessutom olika från person till person (2006, s. 184). Något som också är viktigt att tänka på är om textens mening är den som författaren avsåg eller det som olika läsare får ut av texten vid olika tillfällen. I mitt fall tolkar jag en egenproducerad text vilket innebär att förutsättningarna ser något annorlunda ut. Eftersom det är jag själv, med hjälp av mina informanter, som producerat texten vet jag vad författaren hade som avsikt.

Något som påverkar dels hur intervjuguiden ser ut men även frågorna i den är min egen förförståelse. Detta är även något som påverkar informanterna. Enligt Gilje och Grimen (2006) finns det ett antal olika aspekter som påverkar förförståelsen, bland annat språket och religionen. Dock är det så att det som påverkar mest är erfarenheterna, dessa erfarenheter skiftar mycket bland annat beroende på i vilken kontext personen växt upp i (Gilje och Grimen 2006, s. 184ff).

6. Analys och resultatredovisning

Här presenterar jag analysen av materialet och dessutom de resultat som framkom av intervjuerna. Jag presenterar de resultat som framkom i intervjuerna under mina fyra frågeställningar för att ge en tydlig överblick av hur frågeställningarna har besvarats.

Från början tänkte jag att det torde bli mer lättläst med först en intervjusammanställning för att sedan ha ett separat analysavsnitt, men tanken slog mig att det skulle underlätta för läsaren att följa mina tankegångar om jag samtidigt presenterade min analys.

6.1 Hur ser homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov ut under komma-ut-processen?

Det jag främst undersökt under denna rubrik är hur ungdomarnas informationsbehov såg ut när de kom ut som homo- eller bisexuella, men också till viss del hur det har utvecklats sedan dess. Något som framkom var att samtliga informanter uppgav att deras informationsbehov hade förändrats sedan tiden då de kom ut och nu. Jag anser mig kunna påstå, dels med stöd av den tidigare forskningen och dels med hjälp av de resultat som framkom i intervjuerna, att informationsbehovet har förändrats.

(Inf. 1) ”Jag upplever att jag hade störst informationsbehov i början och nu är det mest att jag vill prata med andra HBT- personer om vad som händer och hur de hanterar sin sexuella läggning i vardagslivet”

Ett informationsbehov kan utlösas av många olika faktorer. I mina informanters fall var det främst en förändrad livssituation som orsakade att behovet av information förändrades. Enligt Wilsons (1999) modell är en av de så kallade 'activating mechanisms' sammankopplad med 'stress/coping theory' och har att göra med hur mycket tid som finns att förfoga över för sökningar efter information (1999, s. 8). Wilson menar också att det är viktigt att definiera vad ett informationsbehov är för något. Han menar att det är något som uppstår när en person upplever att kunskapen inte är tillräcklig för att kunna tillfredsställa ett uppsatt mål (ibid.).

I min uppsats undersöker jag ungdomars informationsbehov och Wilson (1981) menar att graden av nyfikenhet och rädsla att stöta på risker påverkar om en person söker information överhuvudtaget. Något som också påverkar är den kontext som användaren lever i. Med kontext menade Wilson i sin tidiga modell exempelvis den yrkesroll som användaren har (1981, s. 8). I mina informanters fall var det snarare skolan som var den aktuella kontexten. Ytterligare något som påverkar huruvida en person söker efter information eller inte är den miljö i vilken information söks (Case 2002, s. 119).

De ungdomar jag intervjuat är mellan arton till tjugofem år gamla. Detta innebär att de befinner sig i det sista stadiet i den kognitiva utvecklingspsykologin. Kuhlthau (1988) menar att detta stadium innebär att personen blir medveten om att det finns ett informationsbehov (1988, s. 56). Det är också nu som ungdomarna lär sig att använda biblioteket som en informationskälla som kan hjälpa dem, dels med deras informationsbehov och även i deras informationssökande. Detta faktum är mycket relevant för min undersökning.

De flesta av mina informanter uppgav att deras informationsbehov har förändrats. Ett par av informanterna påstår sig aldrig ha haft något informationsbehov överhuvudtaget. Wilson menar i

sin modell från 1996 att ett informationsbehov inte nödvändigtvis behöver utgöras av ett aktivt sökande efter information (Wilson 1981, s. 8). En av mina informanter svarar på frågan om hon aktivt söker information:

(Inf. 7) ”Bland kan jag göra det, läsa vad andra skrivit och läsa artiklar och såna där saker. Jag tror det har hänt nån gång. Det dyker upp så här frågespalter på Internet och då finns det en sida med en länk där frågor om bisexualitet hamnar så då kan jag gå in där och läsa det. Men jag sitter ju inte och letar aktivt.”

Några pratade med vänner eller familj som kommit ut. Alla utom två uppger sig någon gång ha sökt information om sin sexuella läggning. Informanterna framhåller att de sökte mycket information i början, när de insåg att deras läggning inte riktigt var ’som alla andras’

(Inf. 5) ”I början var jag nästan manisk, hade så mycket frågor. Det var ju som att lära sig ett helt nytt ämne., Nu håller jag mig bara uppdaterad”

När det gäller informationsbehov menar bland annat Whitt (1993) att det är ett vanligt fenomen att personen upplever att informationsbehovet minskar. Whitt menar att de frågor som uppstod senare mer hade att göra med samhällsinformation än den specifika läggningen (1993, s. 279).

Enligt Whitt (1993) fanns det för varje kvinna som uppgav att informationsbehovet hade minskat minst en kvinna som uppgav att det snarast hade ökat. Detta menade Whitt berodde på hur kvinnan i fråga tog till sig den förändrade sexuella läggningen. Om en kvinna på en gång tog itu med sin läggning kunde detta leda till att informationsbehoven minskade medan de kvinnor som genast gjorde den till en del av sitt liv upplevde ett ökande behov (1993, s. 280). Detta menar jag är en tolkningsfråga. Jag tror snarare att det handlar om ett förändrat informationsbehov snarare än ett ökande eller minskande behov av information. Det är också svårt att mäta ett informationsbehov. Informanterna i mina intervjuer uppgav att de efter komma- ut- processen snarare var intresserade av information om vad som sker i samhället för HBT- personer än fakta om själva läggningen. Wilson (1981) menar att ett informationsbehov är något som uppstår hos en individ när denne upplever att information på något sätt fattas. I de intervjuer jag genomförde märkte jag hos flera av informanterna att de upplevde att något fattades hos dem i och med att de märkte att deras sexuella läggning hade förändrats.

De informationsbehov som framkom i mina intervjuer var skiftande och ett par av informanterna menar att de egentligen aldrig haft något behov av att söka efter information. En av ungdomarna uppgav att personen ifråga nu mer gick efter egna erfarenheter snarare än andras historier (Inf. 4).

Hur mycket informanterna sökt efter information har också varierat kraftigt. En informant uppgav att hon i början nästan sökte maniskt (Inf. 5) och en annan uppgav att ingen information söktes överhuvudtaget. Ytterligare en informant uppgav att hon inte sökte information medvetet eller så som Wilson skulle kalla det, aktivt (Inf 7). Wilson (1999) menar att det inte är nödvändigt att söka efter information aktivt för att det ska få kallas informationsbehov. Han menar att både läsning av en vanlig dagstidning likaväl som sökande efter böcker på ett bibliotek kan vara till för att tillfredsställa ett informationsbehov (1999, s. 257).

Något som var viktigt i början av komma- ut- processen för många informanter var att hitta en identitet. Flertalet av informanterna uppgav att de uppskattade att läsa om HBT-personer och att det var en viktig källa för att tillfredsställa informationsbehoven. Jag fick genom intervjuerna en känsla av att informanterna tröttnat på att läsa 'vanliga' kärleksromaner.

(Inf. 5) "Jag älskar att läsa, men jag är innerligt trött på att läsa romaner om män och kvinnor, då läser jag hellre om kvinnor och kvinnor."

Å andra sidan uppgav en av mina informanter att hon inte läste böcker angående sin läggning överhuvudtaget. Hon läste en del tidskrifter men inte böcker. Dessutom ansåg samma informant att hon inte sökte information aktivt överhuvudtaget.

Något som framkom i intervjuerna var att det var vanligt att tillfredsställa sina informationsbehov genom att prata med sina vänner. I Lindstedt och Larssons (2003) uppsats *Att leva sitt liv* tar de upp författaren Björn Wrangsjös idéer om att tonåringar spenderar mycket av sin tid med att diskutera med sina vänner om bland annat huruvida en person av motsatt kön är intresserad av dem eller ej (2003, s. 21). Efter det som framkom i mina intervjuer menar jag att detta lika gärna kan gälla en person av samma kön. Ungdomarna i mina intervjuer uppgav att de var medvetna om sitt informationsbehov även om en av informanterna uppgav att han inte såg att prata med vänner som informationssökning.

Enligt Kuhlthau (1988) har mina informanter alla nått det sista stadiet i den kognitiva utvecklingen och har därmed också möjligheter att lära sig använda de informationskällor som finns på ett sätt som passar deras informationsbehov. Ett intressant faktum var att två av informanterna uppger sig aldrig ha sökt någon information om sin läggning överhuvudtaget. Anledningen de uppgav var att de aldrig sett sin sexuella läggning som ett problem.

Något som var viktigt för de ungdomar jag intervjuade och även för flertalet ungdomar i de olika artiklar som använts var att hitta och fastställa en identitet. Detta kan uppnås genom olika medel. I artiklarna *Venturing from the closet* (Stenback och Schrader 1999) och *Out on loan* (Norman 1999) menar de att böcker fyllde en sådan funktion. Böcker kan även visa på andra homo- och bisexuella som lyckats.

Något som jag fann intressant var Ericssons och Hvidéns (2003) tankar om att det i själva verket är samhällets syn på homo- eller bisexualitet som någonting onormalt som skapar ett informationsbehov. Det onormala i situationen skapar ett behov av information för att bekräfta att man inte är den enda som känt så. Ericsson och Hvidén (2003) menar att samhället skapar ett informationsbehov genom att tala om för lesbiska att de är onormala och inte passar in i den heteronorma principen (2003, s. 65).

Som jag sagt tidigare i studien är inte homo- och bisexuella ungdomar en homogen grupp utan finns i alla storlekar och former. Med stöd ibland annat Ericssons och Hvidéns uppsats menar jag att vi idag lever i ett samhälle som är heteronormativt och detta faktum gör att informationsbehov genereras om en person känner sig annorlunda. Jag menar att man då tvingas till att leta efter bekräftelse från annat håll och dessutom måste man själv leta efter en identitet. För detta syfte tjänar skönlitteraturen en viktig roll. Även Internet är viktigt på det sättet att det där är möjligt att hitta andra som är som en själv. Dessa faktorer fick jag även stöd för i den tidigare forskning som använts.

6.2 Vilka informationskällor har använts och hur använde de sig av dessa?

Jag undersökte under denna rubrik vilka olika informationskällor som användes av ungdomarna. Något jag misstänkte innan jag började med uppsatsen var att Internet var en viktig källa. Detta var något som bekräftades i de intervjuer som genomfördes. Naturligtvis var det inte bara Internet som var vanligt, även böcker och vänner var vanliga källor. Wilson (1981) delar upp olika sorters källor under olika kategorier. Information kan bestå av en fysisk enhet, såsom böcker eller tidningar, en kommunikationskanal såsom skriftlig information eller som data, det vill säga som muntlig information (1981, s. 3). I min uppsats vill jag påstå att alla dessa sorters information har använts av mina informanter.

De källor som användes som informationskällor var först och främst Internet. Den allra vanligaste källan som uppgavs var Internet, detta var också något som jag misstänkte innan studiens början. Anledningen till att just Internet var mest populärt visade sig vara att många informanter kände sig osäkra innan de hade kommit ut. Informanterna pratade dels om att komma ut för sig själva men även för andra. Osäkerheten som upplevdes gjorde att många inte vågade fråga på exempelvis bibliotek eller ens låna en sådan bok på biblioteket. Detta ledde till att många av informanterna använde sig av just Internet.

Att Internet var populärt fick jag tidigt bekräftat i intervjuerna, dock var det en av informanterna som uppgav att hon i början skrämdes av öppenheten på Internet (Inf. 5). Å andra sidan hade jag en informant som uppgav att hon uppskattade öppenheten på Internet, att det var möjligt att känna sig anonym (Inf. 1).

(Inf. 5) ”När jag kom ut var jag mer anonym, försiktig och blev ”skrämd” av öppenheten på nätet, då ville jag mest se att det fanns flera som jag, ville träffa människor som jag, ville veta allt om homosexualitet rent allmänt., nu är jag för det första inte så försiktig längre, det är inte så spännande längre Sen använder jag nätet mest till att luska fram nya polare eller ta reda på gayställen och så.”

Böcker var också en viktig källa för information för flertalet av informanterna. Ungdomarna angav att det främst var skönlitteratur som hjälpt dem. Ericsson och Hvidén (2003) menar att skönlitteratur kan vara viktig för många ungdomar eftersom facklitteratur i regel var svårare att identifiera sig med. Författarna menar att detta skulle bero på att skönlitterära böcker snarare talar till känslorna än förnuftet (2003, s. 66). Norman (1999) menar att skönlitteratur är den kategori som lånas mest av homo- och bisexuella ungdomar. Han påstår att läsning av skönlitteratur ger samma effekt för homo- och bisexuella ungdomar men att det ofta är viktigare att läsa sådana böcker eftersom det ger en möjlighet att finna någon att identifiera sig med som befunnit sig i samma situation (1999, s. 190).

I början när informanterna sökte efter information var de ute efter dels någon att identifiera sig med och dels ville de få bekräftelse på sin normalitet. Informanterna uppger att de använde sig av Internet i början för att hitta andra som dem på så kallade communities och några av informanterna använde sig också av skönlitteratur för att hitta någon att identifiera sig med. I den forskning som användes anges främst bibliotek som första källa att vända sig till. I artikeln *Venturing from the closet* från 1999 uppgavs den vanligaste källan vara Internet (Stenback och Schrader).

Internet upplevdes av många som dels mer lättillgängligt. Idag har de flesta Internet hemma och ofta även tillgång till en egen dator på sitt rum. I artikeln *Venturing from the closet* (1999) angavs communities för bögar och lesbiska vara en viktig informationskälla. Även de ungdomar som jag intervjuade angav communities som mycket viktiga. Andra sidor som användes på Internet var Google som användes för att söka efter information och RFSL:s hemsida som användes för att hitta dels samhällsinformation och även en del om kommande festivaler och liknande.

I min uppsats undersökte jag även till viss del skolans roll som informationskälla. Något som förvånade mig var att ingen av de intervjuade ungdomarna har fått någon information därifrån. Information från skolan kan exempelvis bestå av broschyrer eller som sexualundervisning. Visserligen hade homo- eller bisexualitet nämnts på lektioner där sexualundervisning lärdes ut men bara ytterst flyktigt. Här tror jag kontexten är en viktig faktor.

(Inf. 2) ”Den var patetisk ärligt talat. I högstadiet när vi läste om sex fanns det en rad. Det stod att man kunde vara homosexuell också. Sen stod det inget mer. Inte ens när vi hade en två månader lång kurs om sex pratade de om HBT. Ingenting på gymnasiet heller. Jag fick läsa det till mig själv.”

Den kontext som är mest aktuell för dessa ungdomar är skolan och därför är det ytterst viktigt att ungdomarna får relevant information därifrån. I sin modell tar Wilson (1999) upp betydelsen av kontexten som en 'intervening variable' som ses som antingen ett hinder eller en möjlighet (1999, s. 257). I den äldre modellen finns kontexten i den tredje rutan i vad som påverkar en individ att söka. Först kommer individen i mitten sedan kommer individens roll och till sist den kontext som individen verkar i (1981, s. 8).

Coley (1998) menar att ungdomar ofta stöter på problem medan de växer upp och att det är viktigt att de känner att de kan få hjälp och stöd från skolan som är deras viktigaste kontext. Hon menar att skolbiblioteket och även lärarna ska finnas till för eleverna och hjälpa dem med alla problem de kan tänkas få.

En annan informant uppgav att användningen av informationskällor skiftade beroende på vad det var som efterfrågades. Informanten sade sig använda sig lika mycket av Internet som av böcker. (Inf. 2) Wilson tar i sin modell från 1996 upp vad som påverkar vilka informationskällor som används. Detta tar han upp i rutan 'Activating mechanisms' och därunder den så kallade 'Risk/Reward Theory'. Han menar att rädsla för att stöta på risker påverkar vilken informationskälla som används (1999, s. 257). I undersökningen som Coley (1998) genomförde var den första informationskälla som användes biblioteket. Detta faktum har förskjutits till att vara Internet, mest beroende på att de flesta inte hade samma tillgång till Internet då som nu. Denna misstanke bekräftades till viss del när jag läste Stenback och Schraders (1999) undersökning där det visade sig att den viktigaste informationskällan var gemenskaper på Internet.

Andra informationskällor som angavs vara viktiga för informanterna var skönlitterära böcker och till viss del facklitteratur. Enligt Ericsson och Hvidén (2003) framkom det att många blev hjälpta av att läsa skönlitteratur och detta var också något som jag märkte av i mina intervjuer (s. 68). På frågan om vilka källor informanterna kände till innan de kom ut svarade en av dem att biblioteket var den främsta källan (Inf. 2), andra svar visade att Internet var den källa som flest informanter kände till innan de kom ut. Dels användes Internet till att söka efter information och dels användes det till att besöka olika gemenskaper för homo- och bisexuella. När det gällde informationssökning var det främst Google som användes. När det gällde olika gemenskaper var några av dessa Sylvia och QX. Dock var det flera informanter som upplevde Internet som oseriöst.

När det gäller min uppsats var det ingen av informanterna som uppgav att de hade vänt sig till en lärare eller dylikt för information. Något som många reagerade på var dock att materialet som de återfann inte var uppdaterat. Detta gällde främst böcker från biblioteken. Något som är viktigt att komma ihåg när det gäller informationskällor är att om de ska vara till någon nytta är det viktigt att de är uppdaterade och visar upp relevant information. Detta är särskilt viktigt att tänka på om ungdomarna vänder sig till en expert såsom en lärare eller bibliotekarie (Coley 1998).

Det visade sig att flera av informanterna hade vänt sig till familj eller vänner. Dock verkade det som att de inte upplevde det som en informationskälla. Detta menar Wilson (1999) kan ses som ett passivt informationssökande (s. 257). När det gäller att prata med vänner eller familj var det framför allt vänner som de flesta vände sig till, en av informanterna vände sig till en person hon var kär i (Inf. 2). Wilson menar också att många ser ett informationsbehov som något som är kopplat till en särskild uppgift, eller för att lösa ett problem (Wilson 1999, s. 257). Endast ett par av informanterna uppgav att de vänt sig till familjen för råd och stöd. Denna faktor visar sig också i Andersson och Sjärdins (2004) text där de menar att många ungdomar upplever ett stort avstånd mellan sig själv och familjen. Detta kan bero på att familjen ofta är grundat på det som kallas kärnfamiljen och har därför alltid varit svår att rubba föreställningen om (2004, s. 37).

Några av de jag intervjuade uppgav att de aldrig hade sökt efter information i anknytning till sin läggning. De uppgav att de främst använde sig av vänner eller familj som informationskälla, men att de inte såg detta som att söka efter information. Wilson (1999) menar att många ser på informationsbehov som något som främst syftar till att lösa en uppgift (s. 257). **(Mina studier bekräftar detta anser jag.)** Poängen är att även om den som tillfrågas efter information är en vän kan denna kanske vara lika viktig som informationskälla som en bok eller dylikt..

Något jag stötte på i intervjuerna som förvånade mig var att några av informanterna uppgav att de aldrig hade sökt information om sin läggning överhuvudtaget. Anledningen var att de inte upplevde sin förändrade sexuella läggning som ett problem. Även här är det möjligt att dra paralleller till Wilson där han menar att informationssökning syftar till att lösa ett problem eller en uppgift av något slag (Wilson 1999, s. 257)

Bara två av mina informanter sade sig ha använt böcker i sin komma- ut- process. Detta kan bero på att personerna inte använde sig av böcker överhuvudtaget. Coley (1998) menar att intresset för böcker kan öka om förlagen och biblioteken tänker på att omslagen på böcker med HBT-tema ska vara tilltalande för ungdomar. Om böcker har tråkiga omslag är det större risk att de inte blir lånade.

6.3. Vilken betydelse har biblioteket i sökningar efter information?

Biblioteken visade sig ha en varierande roll för informanterna både nu och i deras komma-ut-processer. En del av informanterna uppgav att de använde sig av biblioteket regelbundet, både i komma- ut- processen och i nuläget (Inf. 1, Inf. 5). Ytterligare några informanter uppgav att de inte hade använt sig av biblioteket vare sig nu eller då med tanke på den sexuella läggningen. Jag märkte också att informanternas användande skiftade beroende på var de befann sig. I de mindre orterna upplevde de flesta av dem att biblioteken hade ett mindre utbud än i de större städerna. Å andra sidan uppgav en av informanterna att det inte var svårt att hitta information trots storleken på staden. Wilson tar i den nyare av sina modeller upp olika källor. I modellen från 1996 förklarar rutan 'Risk/ reward theory' varför vissa källor används mer än andra (1999, s. 257). En av informanterna upplever att utbudet har förbättrats avsevärt sedan personen kom ut. Personen upplever också att biblioteken har blivit bättre på att köpa in böcker för HBT-personer.

(Inf. 2) ”Utbudet har blivit bättre, fler vågar skriva om det. och biblioteken har blivit mkt bättre på att ta in böcker. men det beror lite på vilket bibliotek man letar på. Orten där jag växte upp hade inte så mkt sånt medan den andra staden hade rätt okej utbud för att vara en så liten stad. Orten där jag bor nu har ett bra utbud. Jag vet inte om det är så mkt faktaböcker. det känns mer som skönlitterärt”

Något som visar på hur viktigt det är att hålla materialet uppdaterat på biblioteken är Whitts (1993) artikel där resultatet visade att femtio procent av kvinnorna i hennes undersökning aldrig eller sällan besökte biblioteket i syfte att hitta information om HBT. Whitt menar att detta skulle bero på att kvinnorna besökt biblioteket i sin komma-ut-process och då funnit materialet föråldrat (1993, s. 281). I ett forskningsområde som detta har väldigt mycket hänt på kort tid, vilket innebär att biblioteken måste hålla ett öga på forskningen för att hålla materialet aktuellt.

Den betydelse som biblioteket visade sig ha var mindre än vad jag först trodde. När jag frågade ungdomarna huruvida de använder sig av bibliotek uppgav tre av sju att de inte alls använder sig av biblioteket för att söka information om HBT. Wilson (1999) pratar om att något som påverkar informationssökningen är den kontext som materialet söks i. Om en informant upplever biblioteket som ogästvänligt eller kanske rent av för öppet så söks i regel inte heller information där.

Många av de informanter som jag intervjuade upplevde också att det var genant att vända sig till en bibliotekarie för att få hjälp att hitta böcker om HBT, detta var framför allt i komma-ut-processen. Enligt Larsson och Lindstedt (2003) beror det på ämnets natur om en person vågar fråga om hjälp från exempelvis en bibliotekarie eller dylikt (s. 49). Här är det möjligt att dra paralleller både till Wilsons äldre modell och även den nyare. I den äldre modellen tar han upp barriärer som hindrar informationssökning. Att inte våga be om hjälp är definitivt ett hinder (1981, s. 8). I den nyare modellen är barriärerna inte nödvändigtvis hindrande. I rutan 'Risk/Reward theory' är det möjligt dra paralleller till hinder för informationssökningar, däribland att inte våga be om hjälp (1999, s. 257).

När det gäller hur informanterna har blivit bemötta på biblioteket menar de att personalen i regel har reagerat neutralt. En informant berättar:

(Inf. 5) ”De höjde inte ens på ögonbrynen, medan jag stod och stammade”

En av informanterna berättade att när hon frågade efter information om HBT på ett mindre bibliotek fick hon frågan vad hon skulle ha det till (Inf. 1). Visserligen kan den frågan ses som en standardfråga att ställa vid ett referenssamtal, men när det gäller ett så pass känsligt ämne som detta kan frågan eventuellt ställas på ett mer finkänsligt sätt. Överlag verkade det dock som att de flesta ungdomarna upplevde personalens bemötande som positivt oavsett vilken typ av information som eftersöktes.

Flera av informanterna upplevde att biblioteken var för öppna, dessutom var det flera informanter som inte vågade låna böcker av rädsla för att någon de kände skulle se dem. Detsamma gällde när det rörde sig om att fråga personalen om hjälp. I mina intervjuer fick jag en känsla av att många informanter hade svårare att fråga om hjälp i sin komma-ut-process än senare. Något som kom

fram i intervjuerna var att det var vanligt att informanterna vågade fråga om hjälp på biblioteket först efter att de hade kommit ut inför både sig själv och andra.

Något som också kom fram i intervjuerna var att många ungdomar upplevde att det fanns mindre material på mindre orter, detta är något som bekräftas av Whitt (1993) som nämner att de kvinnor som upplevde det tillgängliga materialet som föråldrat och inadekvat var sådana som levde på mindre orter (1993, s. 60). Å andra sidan hade jag två informanter i intervjuerna från samma stad som uppgav sig uppleva bibliotekets utbud på olika sätt. Antagligen är detta något som påverkas lika mycket av hur personen är som något annat.

Coley (1998) pratar i sin artikel om skolbibliotekets betydelse för ungdomar. De resultat jag fick fram när det gällde skolbiblioteket var att ingen hade använt sig av dem alls. Coley menar att biblioteken borde finnas till hands för ungdomarna. Jag fick i intervjuerna upplevelsen att skolbiblioteken är väldigt osynliga.

En fråga som engagerade alla informanterna och som också är mycket intressant att undersöka djupare är den om hur biblioteken kan göra HBT-litteratur mer synligt. Eftersom det är en skiftande grupp som har intervjuats har jag också fått skiftande förslag på vad biblioteken kan göra. De förslag som framkom var bland annat att det var en bra idé med en separat samling av HBT-böcker men att hyllan inte skulle bli något som pekade ut folk som homo- eller bisexuella. Det var egentligen bara en av informanterna som var osäker på om det verkligen behövdes, den åsikt som kom fram där var att han ansåg att sådan litteratur inte egentligen hade större rätt att synas än all annan litteratur. När det gäller mina informanter var de flesta positiva men samtidigt trodde de att det kunde vara svårt att gå till dessa hyllor i början innan de hade kommit ut.

Något som framkom i intervjuerna var att flera av informanterna ansåg att det skulle vara en fördel att ha en separat HBT-samling eftersom detta skulle leda till att böckerna blev lättare att hitta och att tillgängligheten skulle öka. Bryant (1999) diskuterar i sin artikel både för- och nackdelar med att ha en separat HBT-samling. Några av fördelarna han tar upp är att en dylik samling skulle göra HBT-böcker lättare att hitta, vilket också leder till att tillgängligheten ökar (1999, s. 189). De nackdelar som Bryant tar upp är att en separat samling kan leda till att det blir utpekande. Det kan också kännas skrämmande för en person som inte kommit ut än att gå till en speciell hylla (ibid.). En av informanterna ansåg att det kunde vara skrämmande eftersom det fanns en risk att bli 'outad'². Några ytterligare förslag som framkom för att öka synligheten på HBT-böcker gavs av en av informanterna:

(Inf. 2) I staden där jag bor nu har de tre hyllor som står bredvid entrén där de brukar ha olika teman för böckerna de ställer fram som lästips. att proppa dem fulla med HBT-böcker skulle absolut göra dem mer synliga. folk skulle veta att de finns man skulle säkert hitta någon man inte trodde fanns också.

Jag fick även fram en åsikt av motsatt slag när jag frågade en informant hur biblioteken kunde göra HBT-litteratur mer synligt:

² Att bli outad är när en person kommer ut ofrivilligt genom att någon annan berättar att man är homo- eller bisexuell eller att någon ser en person som lånar HBT- litteratur. Förf. anm

(Inf. 3) Vet inte men är osäker på om det behövs, vill man hitta den är inget svårt direkt och den har väl inte mer 'rätt' att synas än annan litteratur [...]

En av informanterna kom med en mycket bra åsikt som jag också tror är viktigt att biblioteken tänker på om de har en särskild samling med gaylitteratur.

(Inf. 7) [...] då ska man även skilja på barn- och ungdomslitteratur, för det finns ju säkert gayböcker för vuxna och sen för barn och ungdomar. Och då ska de stå på respektive avdelning då, så att man inte klumpar ihop dem i ett hörn längst in. Utan att de står fullt synligt på den avdelning där de hör hemma.

6.4. Vilka eventuella problem har informanterna stött på i sina sökningar efter information?

Några problem som jag märkte att informanterna hade stött på var att många av dem upplevde biblioteken som för öppna och att det var generande att vända sig till en bibliotekarie. Wilson (1981, 1999) tar i båda sina modeller upp olika hinder för informationssökning. Några av dessa är vikten av att tillfredsställa behovet, tillgängligheten till källor och kostnaden för dessa (1981, s. 8). Det som utgör en viktig skillnad mellan den gamla och nya modellen är att det som enbart var ett hinder kan i den nya modellen både vara hindrande och stödjande (1999, s. 257).

Wilson (1981, 1996) skriver om de olika barriärer som finns för att en person ska söka efter information. En av dessa barriärer gäller tillgången till källor. Som mina informanter har sagt så finns det relativt lite material i ämnet. Detta påverkar naturligtvis dessa personers informationssökande. Om de från början vet att det inte finns något material inom ämnet lägger de troligtvis inte ned någon större tid på att söka efter information. Detta gäller främst informationssökning på biblioteken. På Internet ligger snarare problemet åt andra hållet i stället, det finns för mycket material och dessutom är mycket av det väldigt oseriöst. Detta var också något som bekräftades i mina intervjuer.

Något som också är ett problem för många homo- eller bisexuella är fördomar. Detta är enligt Stenback och Schrader (1999) ett stort problem på framför allt många bibliotek, vilket leder till att personalen hindras av fördomar. Dessa fördomar leder till att servicen blir ojämn. Fördomar är också ett av de hinder/ barriärer som Wilson tar upp i sin modell från 1981 (s. 8). Även i den nyare modellen från 1996 tar han upp dessa fördomar som ett hinder för effektivitet hos de servicemöjligheter som finns (1999, s. 37).

Ett mycket allvarligt problem som jag stötte på i den tidigare forskningen men inte i mina intervjuer var att forskning visar att många homo- eller bisexuella ungdomar mår så pass dåligt i framför allt sin komma- ut- process att det finns risk för att de ska ta livet av sig (Loverich och Degnan 1999, s. 55). Loverich och Degnan menar att det är oerhört viktigt att ungdomar ges möjligheter att finna information i form av bland annat böcker eftersom dessa ofta ger en möjlighet att finna någon att identifiera sig med (1999, s. 55).

Några av mina informanter stötte på problem när det gällde kvaliteten på materialet. En del av informanterna upplevde materialet som kränkande på grund av att det var för gammalt. Jag märkte

också i intervjuerna att det berodde på vilken källa som informanterna använde sig av när det gäller problem angående materialet. Böcker upplevdes exempelvis ofta som mer seriösa än Internet. När det gäller sidor på Internet stötte många av informanterna på porrsidor när de sökt efter fakta om HBT. Detta är naturligtvis också ett problem. En av dem nämner när hon hittade en tunn liten bok på biblioteket som handlade om avvikande sexuella beteenden.

(Inf. 2) ”internet har ju väldigt mycket oseriösa grejer som ligger. jag hittade allt från porrsajter till homofobiska sidor ibland när jag sökte efter HBT-material, det tyckte jag var ett problem. för sökte jag information så ville jag ju inte se en massa porrbilder.”

Ett annat problem som några av informanterna stötte på var att det var svårt att hitta nyare material, framför allt på biblioteken.

(Inf. 1) ”Ja, biblioteken har inte någon nyare information när det gäller HBT- info. Framför allt fattas det i mindre bibliotek. Hittade en lite tunn bok som var gammal som handlade om avvikande sexuella beteenden som tog upp homosexualitet på ett mycket fördomsfullt sätt.”

Ett problem som en av informanterna stötte på vara att det ofta var svårt att hitta information om man inte kände till begreppen som finns inom HBT-världen (Inf. 5). När det gäller hur informanterna uppfattar det material de hittar är det skilda reaktioner som kommit fram. En del upplever materialet som positivt och en del som negativt.

(Inf. 2) ”Det har berott lite på vad jag hittat, ibland har sidorna inte känts helt seriösa med sin information på nätet. Biblioteken brukar vara litet lättare att hitta seriösa saker på och ofta när man sökt på de där orden på nätet kommer det upp en massa sexsidor.”

7. Diskussion och slutsats

Bland de slutsatser som kunde dras utifrån resultaten fann jag att biblioteken hade mindre betydelse än vad jag antog innan jag började undersökningen. Däremot visade det sig att Internet var betydligt viktigare för de flesta av informanterna än vad jag trodde. Internet har visat sig vara en viktig mötesplats för ungdomar som är homo- eller bisexuella och som skiljs åt av långa avstånd.

De resultat som framkom under mina frågeställningar var att de informationsbehov som förekom hos ungdomarna under komma-ut-processen var av varierande slag. En del av informanterna uppgav att de knappast hade något informationsbehov alls medan andra uppgav att de hade ett kraftigt ökat informationsbehov än innan de befann sig i komma-ut-processen. De källor som användes för att söka information var även dessa skiftande. Det största antalet informanter använde sig av Internet, en del andra använde främst biblioteken som källa. De problem som informanterna har stött på i sitt sökande efter information har varit lika skiftande som gruppen av informanter. Några uppgav att de inte vågade fråga om hjälp på biblioteket för att det var generande och andra uppgav att bristen på tillgänglig information var ett problem.

Det ungdomarna använde Internet till var bland annat för att besöka olika gemenskaper såsom Sylvia och QX. Ytterligare en hemsida som angavs vara viktig för många var RFSL:s hemsida. Jag menar att anledningen till att få av ungdomarna använde biblioteket i någon större utsträckning var att många av informanterna upplevde det som generande att be en bibliotekarie om hjälp. Ytterligare ett problem var att många ungdomar upplevde materialet som återfanns som föråldrat och därmed inaktuellt.

Med tanke på vad som framkommit i intervjuerna menar jag att det är viktigt att biblioteken ser till att det inte uppfattas som skrämmande att vända sig till en bibliotekarie oavsett vad frågorna kan gälla. Jag menar också att det är viktigt att biblioteken ökar tillgängligheten på böcker med HBT-tema.

Några problem som framkom i intervjuerna var att många informanter upplevde att materialet var föråldrat. När det gällde Internet var situationen snarare den omvända. Wilson (1981) nämner tillgängligheten till källor som ett problem. Jag tror att det biblioteken behöver göra är först och främst att rensa bland sitt nuvarande bestånd och även att köpa in nytt material.

Jag har med hjälp av denna uppsats nått fram till ett antal förslag som kan göra biblioteken till en mer välkomnande plats för många homo- och bisexuella ungdomar.

- Ha en speciell hylla bland de andra böckerna med gaylitteratur. Detta tror jag är viktigt för att öka synligheten för dessa böcker, om synligheten ökar resulterar det antagligen också i att det blir mindre pinsamt att besöka dessa hyllor.
- Biblioteken borde synliggöra mer material från RFSL, genom att exempelvis erbjuda broschyrer som finns framme vid disken.
- Tipsa om hemsidor som kan vara av intresse för homo- och bisexuella ungdomar.
- Utveckla en verksamhet kring homo- och bisexuella personer, precis som det finns speciell verksamhet för ungdomar på många bibliotek. Mina studier har visat att ungdomar redan har ett speciellt informationsbehov, är man dessutom homo- eller bisexuell är dessa behov

kanske i många fall större, även om biblioteken fortfarande i många fall ignorerar detta faktum.

- Utbilda personalen på området. Som homo- eller bisexuell anser inte jag att man ska behöva mötas av oförstående eller ännu värre med fördomar om ett bibliotek uppsöks med syfte att hitta information om just HBT-litteratur.
- Öka möjligheter för ungdomar att få information genom skolan. Dels genom sexualundervisningen och dels genom skolbiblioteken.
- Biblioteken måste köpa in nyare material. När det gäller just forskning om homosexualitet blir mycket material gammalt väldigt fort eftersom forskningen har tagit stora kliv framåt.

7.1 Reflektioner över vald metod

Min bakgrund som student i biblioteks- och informationsvetenskap var naturligtvis något som påverkade intervjuernas inriktning. Det visade sig dock att biblioteket ofta hade en mindre viktig roll än vad jag trodde. Jag valde att genomföra undersökningen genom kvalitativa intervjuer med ett antal personer. Naturligtvis är det möjligt att diskutera lämpligheten i att använda just kvalitativa intervjuer, men efter det jag läste i metodböckerna som användes kom jag fram till att det var den bästa metoden för just den här typen av undersökning. När det gäller att undersöka hur människor reagerar på något eller hur de upplever något lämpar sig kvalitativa metoder. Det som kvalitativa intervjuer tjänar till är att det är möjligt att få fram stora nyanser i det material som undersöks.

När det gäller saker som påverkar intervjuerna har jag gjort vad som är möjligt för att de ska vara så ostörda som möjligt. Jag har sett till att jag har suttit helt ostört i ett grupprum i högskolans bibliotek. När det gäller informanterna har jag naturligtvis inte kunnat påverka deras val av lokaler eftersom intervjuerna skedde via MSN, men jag bad de medverkande att befinna sig så ostört som det var möjligt. En del saker störde dock men det var inte så mycket att göra något åt. En av intervjuerna stördes exempelvis av att jag blev ifråkopplad och sedan blev informanten ifråkopplad.

Med facit i hand kan jag kanske konstatera att jag kanske hade fått ett bättre resultat om jag hade strukturerat om intervjun något eller möjligen intervjuat fler informanter men vid intervjutillfällena kändes det som att det var ett fullt tillräckligt material att hantera. Möjligen kunde dessa känslor också bero på min ovana att intervjua.

7.2 Reflektioner över vald teori

Den teori som jag valde ut var Wilsons teori om informationsbehov. Denna teori var mycket lämplig att använda eftersom Wilson har utfört mycket forskning kring just informationsbehov som var precis det jag ville undersöka hos ungdomarna. Jag hittade inga teorier om homo- eller bisexuella ungdomars informationsbehov men däremot om enbart informationsbehov eller om bara homo- eller bisexuella ungdomar.

Wilsons teorier fungerade utmärkt väl att applicera på min studie och detta var också något jag misstänkte innan eftersom vi under utbildningens gång använt oss av hans texter. Jag fann det vara enkelt att använda hans teorier eftersom det var lätt att se kopplingar till det mesta av det som jag undersökte i intervjuerna.

Jag valde att använda mig av Wilsons modeller både från 1981 och 1996. Jag fann att det var svårt att ta bort någon av modellerna från undersökningen. Både den äldre och den nyare modellen innehöll ett flertal aspekter som var värda att behålla dem för. I modellen från 1981 använder Wilson relativt breda begrepp vilket underlättar för användandet av modellen. Anledningen att jag valde att även ta med modellen från 1996 var att den tillförde nya aspekter som visade sig vara till stor nytta när det gällde min egen undersökning.

7.3. Förslag till fortsatt forskning

Detta har varit ett mycket intressant ämne att undersöka och jag tror att många aspekter av min uppsats är möjliga att vidareutveckla. Bland annat tror jag att det skulle vara intressant att undersöka djupare hur ungdomarna använder sig av biblioteket. En annan intressant undersökning som skulle kunna genomföras vore att undersöka skolans roll för homo- och bisexuella ungdomar. Jag tror också att det kan vara en fördel att utreda huruvida skolan skulle kunna fylla en viktigare roll som informatörer för dessa ungdomar. Det som jag kom fram till i uppsatsen var att skolan definitivt inte hjälpte ungdomarna i sin komma-ut-process, utan snarare tvärtom. Den hindrade ofta många ungdomar från att komma ut.

När det gäller skolbibliotekens roll för de informanter jag intervjuade visade den sig vara mycket liten. Ingen av informanterna sade sig ha använt skolan överhuvudtaget. Jag menar att dessa bibliotek och även skolan borde fylla en viktigare funktion med tanke på att skolan är den kontext som de flesta av informanterna befann sig i vid komma-ut-tillfället. Ungdomarna borde erbjudas möjligheten att få information dels genom skolbiblioteken och även genom den obligatoriska sexualundervisningen. Det framkom i intervjuerna att sexualundervisningen om HBT var nästintill obefintlig. Jag menar att det är viktigt att skolorna informerar ungdomarna om HBT eftersom det är ett mycket känsligt ämne för många. Jag menar också att bättre sexualundervisning skulle hjälpa till att minska känsligheten kring ämnet. Detta är något som skulle kunna vara intressant att undersöka, dels skolans egentliga roll för homo- eller bisexuella ungdomar, men också betydelsen av sexualundervisningen.

Det hade också varit mycket intressant att på ett bibliotek undersöka möjligheterna att utveckla någon sorts verksamhet för homo- eller bisexuella ungdomar. I mina intervjuer och även i den tidigare forskningen framkom att många ungdomar använde sina vänner som informationskällor. Då är det med ledning av detta möjligt att fråga sig hur ungdomarna värderar sådan information i förhållande till annan information från andra källor.

Det hade kanske varit intressant att undersöka en mindre grupp ungdomar och se på om det finns någon sorts rollfördelning när det gäller att tillhandahålla information. Finns det kanske en individ i gruppen som har tolkningsföreträde?

För att sammanfatta kan man säga att det är ett mycket intressant område att undersöka överlag och det finns stora möjligheter att finna intressanta faktorer att studera.

8. Sammanfattning

Bakgrunden till denna uppsats var att jag skrev B- uppsats på samma institution. Den handlade om hur bibliotekens utbud av böcker för homo- eller bisexuella ungdomar såg ut. Mitt intresse väcktes och jag beslöt mig för att utveckla ämnet i en magisteruppsats. Dock ändrade jag fokus något.

Samhället av idag är starkt heteronormativt och detta leder till att homo- eller bisexualitet ses som någonting onormalt. Jag menar att det är intressant att undersöka homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov. Detta dels för att många homo- eller bisexuella ungdomar kommer ut när de är tonåringar, och dels för att tidigare forskning har visat att det uppstår ett ökat informationsbehov under just komma-ut-processen.

Syftet med uppsatsen är att fastslå vad informationsbehovet hos homo- och bisexuella ungdomar är. Jag undersöker vilka källor de använder sig av i framför allt komma-ut-processen, vilken betydelse biblioteket hade och har. Jag undersöker också om de stötte på några problem på vägen gällande informationssökning. Jag undersöker även hur ungdomarna använde sig av de källor som de använde.

De frågeställningar som användes för att fastslå ungdomarnas informationsbehov var dessa:

- Hur ser homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov ut under komma- ut- processen?
- Vilka informationskällor har använts och hur har de använt sig av dessa?
- Vilken betydelse har biblioteket i sökningar efter information?
- Vilka eventuella problem har informanterna stött på i sina sökningar efter information?

Den teori som användes var Wilsons teorier om informationsbehov. Jag menar, precis som Wilson, att ett informationsbehov är något som uppstår när en individ upplever att han eller hon saknar information för att lösa en uppgift eller kanske bara för att man är nyfiken.

Jag använder mig av båda Wilsons modeller. Dels den från 1981 och även den utvecklade modellen från 1996. Det visade sig vara nödvändigt att använda båda Wilsons modeller eftersom vissa aspekter i modellerna visade sig vara mycket användbara till min analys av materialet.

Den metod som användes var kvalitativa intervjuer. Jag genomförde intervjuerna med hjälp av MSN. Det jag ville uppnå med mina frågor var att få fram informanternas känslor när det gällde informationssökning och informationsbehov. Jag vill klarlägga ett fenomenets karaktär, detta fenomen är närmare bestämt homo- och bisexuella ungdomars informationsbehov. När det gäller intervjuer som metod är de lämpliga att använda på dylika undersökningar eftersom intervjuer är en levande process som syftar till att fastställa hur en person upplever en situation.

När det gäller min analys och resultatredovisning valde jag att dela upp dessa under de fyra frågeställningar som jag har arbetat efter. Det jag upplevde var att ungdomarna ansåg att deras informationsbehov förändrades från tiden då de kom ut fram tills idag. Jag hävdar att det snarare är så att informationsbehoven har specificerats och riktats in mot att få information om vad som händer i HBT-samhället snarare än information om den sexuella läggningen. Men jag menar att ungdomarna därmed trodde att informationsbehovet hade minskat. Jag fick naturligtvis mycket varierande svar på frågorna om informationsbehov. Några uppgav sig ha sökt nästan maniskt och några att de inte sökte information överhuvudtaget.

Det som framkom under frågeställningen vilka informationskällor ungdomarna använde sig av var att Internet var den vanligaste informationskällan för de flesta av ungdomarna. För ett par av

informanterna var biblioteket den viktigaste källan. Det som alla informanter var ute efter var att finna andra att identifiera sig själva med. Det kunde röra sig om en karaktär i en bok eller om andra ungdomar på sajter såsom Sylvia eller QX.

Biblioteket visade sig ha mindre betydelse för ungdomarna än vad jag trodde, men de flesta av informanterna hade dock någon gång besökt biblioteket i syfte att läsa eller låna böcker som handlade om HBT.

När det gäller problem som informanterna stötte på var att kvaliteten på det återfunna materialet var dålig. Det var föråldrat och därmed inaktuellt. Ett annat problem var att de flera gånger stötte på fördomar från olika håll. Å andra sidan var det ett par av informanterna som uppgav att de aldrig hade stött på problem eftersom de själva inte såg den förändrade sexuella läggningen som ett problem.

För att slutligen sammanfatta uppsatsen kan jag konstatera att biblioteket hade betydligt mindre betydelse än vad jag från början trodde och att Internet var betydligt viktigare i många fall. Detta kan bero på att Internet i dagens samhälle är betydligt mer lättillgängligt för många än ett bibliotek. Internet är alltid möjligt att besöka och det är dessutom ingen som kan se vad du gör där. Ingen kan ställa frågor till dig om varför du läser material om HBT.

Till min stora förvåning kunde jag konstatera att skolbiblioteket var något som överhuvudtaget inte användes. Likaså uppgav informanterna att skolan gav en mycket undermålig undervisning på sexualundervisningen om HBT. De som kom ihåg att de hade hört något om HBT på just sexualundervisningen kom ihåg att läraren helt flyktigt hade nämnt det.

9. Källförteckning

Otryckta källor:

Intervjuer genomförda med homo- och bisexuella ungdomar i maj 2007. Utskrifter finns sparade i författarens ägo.

Tryckta källor:

Andersson, Sören och Sjödin, Maria (2004) *Höra hemma* [online]
<http://www.rfslungdom.se/?p=1832>

Bryant, Eric (1995) *Pride and Prejudice*. *Library Journal*. June 15, s. 37- 39

Case, O. Donald (2002) *Looking for information- A Survey of Research on Information Seeking, Needs, and Behaviuor*. London: Academic Press

Caywood, Carolyn (1993) *Reaching out to gay teens*. *School Library Journal*. April 1993

Ericsson Kristin, Hvidén, Ulrika (2003) *Finnes: Flata. Sökes: Information*. (Magisteruppsats 2003:51). Borås: Högskolan i Borås

Gough, Cal & Greenblatt, Ellen (1992) *Services to Gay and Lesbian Patrons: Examining the myth*, *Library Journal*. January. 1992. s. 59- 63

Nils, Gilje och Grimen, Harald (2006) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Daidalos AB: Göteborg

Hilton, Johan (2005) *No tears for queers*. Atlas: Stockholm

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund

Kuhlthau. Carol, C. (1988) *Meeting the information Needs of Children and Young Adults: Basing Library Media Programs on Developmental State*. *Journal of youth service in Libraries*. Vol. 2, nr. 1, s. 51.57

Larsson, Mathilda & Lindstedt Christina (2003) *Att leva sitt liv- Tonårsflickor om livsangelägenheter, informationsbehov och informationsanskaffning*. (Magisteruppsats 2003:72) Borås: Högskolan i Borås

Loverich, Patricia och Degnan, Darrah (1999) Out on the shelves? Not really. *Library Journal*. June 15

Norman, Mark (1999) Out on loan- a survey of the use and information needs of users of the Lesbian, Gay and Bisexual Collection of Brighton and Hove Libraries. *Journal of Librarianship and Information Science*. Vol. 31 (4) December

Olsson, Hans (1993) *Spelar roll*. Alfabetabokförlag AB: Falun

Poston-Anderson, Barbara & Edwards, Susan (1993) The Role of Information in Helping Adolescent Girls with Their Life Concerns. *School Library Media Quarterly*. Fall 1993, s. 25-30

Stenback, Tanis, L. & Schrader, Alvin M. (1999) Venturing from the closet: A Qualitative Study of the Information needs of Lesbians. *Public Library Quarterly*. Vol. 17, nr. 3, s. 37- 50

Svenska Akademiens ordlista (2003). AIT Gjøvik: Norge

Trost, Jan (2005) *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur: Lund

Whitt, Alisa, J (1993) The information needs of lesbians. *Library and Information Science Research*. Nr. 15, s. 275- 288

Widerberg, Karin (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Studentlitteratur: Lund

Wilson Tom D. (1981) On user studies and information needs. *Journal of Documentation*. Vol 37, nr. 1, march 1981, s. 3- 13

Wilson, Tom, D. (1999) Models in information behaviour research. *Journal of Documentation*. Vol. 55, nr. 3, june 1999, s. 249- 270

Elektroniska källor:

www.rfsl.se [2007-05-10]

Caldera Flamer Rosanna och Braun Philipp: www.ilga.com [2007-09-06]

Fakta om bisexualitet: <http://www.rfsl.se/?p=331> [2007-05-10]

Sökning på ordet gay på www.ne.se:

www.ne.se.lib.costello.pub.hb.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=false&t_word=gay [2007-05-12]

Sökning på ordet bisexualitet på www.ne.se

www.ne.se.lib.costello.pub.hb.se/jsp7search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=false&t_word=bisexualitet [2007-05-12]

Coley, Judith (2007) *Providing information to help young people* [Online] www.la-hq.org.uk/groups/ylg/archive/ylr24_7.htm [2007- 05- 18]

10. Bilaga

10.1. Intervjuguide

Informationsbehov

Hur upplever du att ditt informationsbehov har förändrats under tiden sen du kom ut?

Känner du till att biblioteken har böcker som innehåller listor med böcker som handlar om homosexualitet?

Hade du haft nytta av att känna till sådana böcker i din komma- ut- process?

På vilket sätt då?

Informationskällor

Vilka informationskällor brukar du använda dig av främst i anknytning till din homo/ bisexualitet?

Vilka informationskällor använde du dig av då du befann dig i din komma- ut- process?

Vilka informationskällor kände du till innan du kom ut?

På vilket sätt brukar du använda dig av Internet?

På vilket sätt brukar du använda dig av böcker?

Var brukar du söka på Internet?

Har du fått någon information från skolan?

Hur upplevde du den?

Sökte du information på skolan?

Bibliotekets betydelse

Hur upplever du bibliotekens utbud av böcker för homo- och bisexuella?

Brukar du be om hjälp från personalen på biblioteket?

Hur upplevde du att du blev bemött på biblioteket?

Upplever du att du fått samma bemötande på alla bibliotek?

Upplevde du personalen som kunnig inom området HBT?

På vilket sätt då?

Hur tror du biblioteken kan göra gaylitteratur mer synligt?

En del bibliotek har separata samlingar med gaylitteratur, vad tror du om den idén?

Problem

Upplevde du några problem i början av ditt sökande? När du befann dig i din komma- ut- process?

Har du upplevt några problem när du sökt efter information nu för tiden?

När det gäller böcker?

När det gäller Internet?

Hur upplever du materialet du hittat?

I böcker?

På Internet?